

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra teorie práva

Diplomová práce

Vznik manželství v tradičním islámském právu
a současném právu vybraných islámských zemích

Zpracovala: Iveta Kopřivová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lenka Bezoušková, Ph.D., LL.M.

Plzeň 2014

Zadání diplomové práce (originál)

Zadání diplomové práce (originál)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vznik manželství v tradičním islámském právu a současném právu vybraných islámských zemích vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 13. 3. 2014

.....
Iveta Kopřivová

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala několika osobám. Na prvním místě bych uvedla vedoucí práce JUDr. Lenku Bezouškovou, Ph.D., LL.M., která byla tak laskavá a vzala mě pod svá křídla a která mi byla nápomocná při výběru tématu a při jeho zpracování.

Další osoby, kterým patří můj dík při zpracování této práce, jsou moji nejbližší přátelé a členové rodiny, kteří při mně stáli a vždy mě podporovali, i když to nebylo pokaždé se mnou jednoduché.

Ještě jednou všem velmi děkuji.

V Plzni dne 13. 3. 2014

.....
Iveta Kopřivová

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. VZNIK ISLÁMSKÉHO PRÁVA.....	10
3. PRAMENY ISLÁMSKÉHO PRÁVA.....	12
3. 1. Primární prameny práva.....	12
3.1.1. Korán.....	12
3.1.2. Sunna.....	14
3. 2. Sekundární prameny práva.....	16
3.2.1. Idžma.....	16
3.2.2. Qijás.....	16
3. 3. Prameny rodinného práva v moderní době.....	17
4. MANŽELSTVÍ.....	19
4. 1. Právo osobního statutu.....	19
4. 2. Rodina.....	21
4. 3. Pojem manželství.....	23
5. VZNIK MANŽELSTVÍ.....	26
5. 1. Zasnoubení.....	27
5. 2. Podmínky pro platné uzavření manželství.....	29
5.2.1. Překážky manželství.....	30
5.2.1.1. Příbuzenský vztah.....	30
5.2.1.2. Rozdíly v náboženské víře.....	34
5.2.1.3. Polygamie.....	38
5.2.1.4. Čekací čas ženy (tzv. <i>idda</i>).....	40
5.2.1.5. Překážka trojího zapuzení.....	42
5.2.1.6. Nepovolený pohlavní styk a těhotenství.....	43

5.2.1.7. Zatracení ženy (<i>lean</i>).....	43
5.2.1.8. Pout' do Mekky.....	44
5.2.1.9. Věková hranice pro uzavření manželství....	44
5.2.2. Souhlas určitých osob.....	47
5.2.3. Formální náležitosti.....	50
5.2.4. Věno (<i>mahr</i>).....	53
5. 3. Právní následky uzavření manželství.....	56
5.3.1. Okruh osobních práv a povinností.....	56
5.3.2. Okruh majetkových práv a povinností.....	58
6. DRUHY MANŽELSTVÍ.....	60
7. ZÁVĚR.....	63
8. RESUMÉ.....	65
9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	67

1. Úvod

Při mém studiu na Právnické fakultě Západočeské univerzity jsem absolvovala volitelný předmět Islámské právo. Z prvních přednášek jsem nebyla nikterak nadšená, jelikož jsme se zabývali historií islámu samotného a islámských států. Ovšem druhá polovina přednášek mě velmi zaujala, probírali jsme rodinné právo, dědické právo a trestní právo, zkrátka všechno, co nás, budoucí absolventy právnických fakult, zajímá ze všeho nejvíce. O dva roky později, když jsem si vybírala téma mé diplomové práce, měla jsem jasno, kterým směrem se bude má práce ubírat, která oblast práva mě zaujala nejvíce, o které oblasti bych chtěla psát a o kterém tématu toho dokážu napsat dostatečné množství. Na základě toho jsem si zvolila individuální téma z oblasti islámského práva, které mě zaujalo nejvíce, a to „Vznik manželství v tradičním islámském právu a současném právu vybraných islámských zemích.“

Když se řekne slovo islám, spousta lidí si představí zahalené ženy, teroristy útočící na metro, potlačování práv žen a spoustu dalších negativních obrazů. Málokdo ovšem ví, co všechno představuje islámská kultura, jak je zajímavá a pestrá. Proto bych ráda ve své práci všem těmto lidem, kteří nemají žádné informace o islámském světě a kteří smýšlejí obdobně mylně, nabídla pohled z jiné strany, vysvětlila jim, že ne všechno, co slyší v televizi nebo si přečtou v bulvárním tisku, je pravda.

Na začátku celé mé práce je důležité pochopit, co je to vůbec islám, islámské právo a právo islámských zemí. Islám můžeme zařadit do kategorie náboženství, jedná se o nejmladší náboženství po judaismu a křesťanství. Je to víra v jednoho Boha (Alláha) a jeho proroka Muhammada. Zajímavé je, že na rozdíl od křesťanství nemá islám vlastní církve, neexistují zde žádní náboženští představitelé.¹

Velký problém nastává u islámského práva a práva islámských států. Mohlo by se zdát, že je to to samé, ale opak je pravdou. Islámské právo neboli šaría zahrnuje jak právní normy, tak i politiku a morálku.² „Určuje pravidla

¹ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

² PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

chování člověka vůči Bohu, ostatním lidem, společnosti jako celku, státu i přírodě a stanovuje člověku zároveň vytvořením spektra morálních hodnot, i jak má myslet.“³ Dále vymezuje funkce státu, vztah jednotlivce k státu a státu k jednotlivci, vztahy států navzájem. Zahrnuje v sobě jak normy právní, tak náboženská i etická pravidla. Právo je zde součástí náboženství, není to pouze právo jedné země, ale je to právo všech lidí, kteří věří v toto náboženství, islám. Šaría v překladu znamená cestu k prameni vody, cestu stanovenou Bohem.⁴ Výkladem a nalézáním šarií se zabývá věda zvaná *fiqh*. *Fiqh* se nezabývá tvorbou islámského práva, ale pouze jeho nalézáním a vykládáním. Z tohoto lze vyvodit, že Bůh vytvoří právo, šarií, a člověk (*ulamá*) se snaží právo nalézt a vyložit. Je možné tedy říci, že šaría je výtvořem božím, ale *fiqh* je produktem lidským.⁵

Právním islámských zemí rozumíme soubor právních norem, které platí na území daného státu, tedy všechny právní předpisy přijaté zákonodárcem.⁶ O islámských zemích hovoříme tehdy, pokud většina zdejších obyvatel věří v islámské náboženství a zároveň byl rozvoj zemí tímto náboženstvím ovlivňován.⁷

³ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7. Str. 3.

⁴ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

⁵ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

⁶ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

⁷ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

2. Vznik islámského práva

Mezi tři hlavní monoteistická náboženství náleží judaismus (neboli židovství), křesťanství a v neposlední řadě také islám, nejmladší ze všech. Islám, především jeho vznik, je spojován s historickou postavou, a to mužem jménem Muhammad, celým jménem *Muhammad ibn'Abdulláh ibn'Abd al-Muttalib ibn Hásim ibn'Abd al-Manáf ibn Qusajj ibn Kiláb ibn Murra ibn Ka'b ibn Lu'ajj ibn Ghálíb ibn Fahr ibn Málík ibn an-nadr ibn Kinána ibn Chuzajna ibn Mudrika ibn Iljás ibn Mudar ibn Nizár ibn Ma'add ibn'Adnán*.

Muhammad se narodil kolem roku 570 v Mekce (oblast dnešní Saudské Arábie) a zde také prožil velkou část svého života. Zlom v jeho životě nastal kolem roku 610, kdy se mu poprvé zjevil archanděl Gabriel, a to na hoře Hirá'.⁸ (Tady nastává rozpor v literatuře, někde je uváděno do roku 610⁹, někde kolem roku 610¹⁰, jinde se můžeme dočíst, že první zjevení přišlo až v roce 613¹¹) Zpočátku i sám sobě připadal jako pomatenec či blázen a nevěřil ničemu z toho, co mu Alláh (Bůh) prostřednictvím archanděla Gabriela zvěstoval.¹² „Teprve časem se Muhammad nechal přesvědčit, že verše, jež k němu takto přicházejí, jsou od Boha, a že on byl vybrán jako prorok a Posel Boží“.¹³

Zprvu si Muhammad neuvědomoval, že jeho vize jsou skutečné. Považoval je spíše za přízraky, než za fakt. Postupem času si ovšem připustil, že jeho vize jsou reálné a začal je šířit mezi své nejbližší. Tehdy se kolem něj začala postupně shromažďovat skupinka lidí, stoupců, kteří mu ochotně naslouchali a které učil tomu, co mu sesílal sám Alláh.

Postupem času měl Muhammad tolik stoupců, kteří byli ochotni přijmout jeho víru, že se stal pro mekkánskou pohanskou společnost příliš

⁸ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1992, 292 s. ISBN 80-702-1125-3.

¹⁰ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7

¹¹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: Právník, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

¹² PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

¹³ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7. Str. 14.

nebezpečným. Začalo období útisku a příkoří vůči rodu Muhammada, které vyústilo až k pokusu o vraždu jeho samotného.¹⁴ Ten se roku 622 rozhodl raději opustit Mekku a vydal se na cestu do Mediny, dříve zvané Oase Yathrib. Tento odchod či pouť z Mekky do Mediny je označována jako *hidžra* a zároveň je zlomovým bodem pro všechny věřící v islámské náboženství, neboť od tohoto roku, tedy roku 622, začali později muslimové počítat svůj letopočet.

Muhammad zemřel roku 632 a s ním skončila i veškerá zjevení. Takto vznikl islám jako náboženství a zároveň i islámské právo, které je jeho nedílnou součástí.¹⁵

Po smrti Muhammada vyvstaly rozepře o to, kdo bude vést muslimskou obec, tehdy se muslimové rozdělili na dva tábory, na sunnity a šíity. Oba proudy existují i dnes, ovšem převládají sunnité. Díky tomuto rozdělení není islámské právo jednotné. Svůj díl na různorodosti islámského práva mají i právní školy, zejména čtyři sunnitské právní školy – málikovská, šáfiovská, hanafitská a hanbalovská. Své právní školy mají i šíité, ovšem nejsou tak známé.¹⁶

¹⁴ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

¹⁵ ROHE, Mathias. *Das islamische Recht: Geschichte und Gegenwart*. 3., aktualisierte und erw. Aufl. München: Beck, 2011, xx, 612 p. ISBN 9783406579554.

¹⁶ RAMADAN, Said. *Das islamische Recht: Theorie und Praxis*. 2. Aufl. Marbach: Muslim-Studenten-Vereinigung in Deutschland, 1996, 263 s. ISBN 39-323-9900-5.

3. Prameny islámského práva

Prameny islámského práva můžeme rozdělit do dvou základních kategorií. Jimi jsou primární prameny a sekundární prameny práva. Do první skupiny patří Korán a sunna. Mezi sekundární prameny řadíme idžmu a qijás.¹⁷ Mimo tyto dvě základní skupiny pramenů práva se také můžeme dočíst o doplňkových pramenech, kterými jsou istihsán, istiláh a urf. Nejsou sice tak známé, ani tak důležité jako ostatní prameny práva, ale je dobré vědět, že existují.¹⁸

3.1. Primární prameny práva

3.1.1. Korán

„Svatá kniha“ nebo „Slovo Boží“ – oba tyto názvy představují pro muslimy pouze a jenom jednu knihu, a to Korán. Korán je pro muslimy nejdůležitějším a nejhlavnějším pramenem islámského práva. Celá kniha je veršovaná a za těmito verši se skrývá to, co Alláh seslal proroku Muhammadovi prostřednictvím anděla Gabriela.¹⁹ Samotný název Korán (*qurán*) je odvozen od slovesa *qaraa*, což v překladu znamená „recitovat“, „přednášet“, „číst“.

Obsahuje pravidla lidského chování, která jsou nestvořená, ale věčná. Existovala ještě před tím, než Alláh vůbec stvořil lid, jsou nezávislá na lidské vůli, neboť jsou daná Bohem. V některých státech považují Korán za jediný pramen zákonodárství. Je pro ně ústavou a nepřipouští jiné právní normy.

Muslimové věří, že originál Koránu je uchován v nebesích u samotného Alláha, který ho střeží a Muhammadovi, jako poslednímu prorokovi, byl seslán z důvodu odchýlení lidí od víry. Muslimové Muhammada považují za posledního a nejdůležitějšího proroka, který jim přinesl „Slovo Boží“.

Muslimové chovají neobvyklou úctu k této knize. Žádný muslim by nikdy Korán nepoložil na zem, někteří se jeho verše učí nazpaměť, dokonce se pořádají i různé soutěže v recitování Koránu, obzvláště pro mládež.

¹⁷ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7

¹⁸ RAMADAN, Said. *Das islamische Recht: Theorie und Praxis*. 2. Aufl. Marbach: Muslim-Studenten-Vereinigung in Deutschland, 1996, 263 s. ISBN 39-323-9900-5.

¹⁹ RAMADAN, Said. *Das islamische Recht: Theorie und Praxis*. 2. Aufl. Marbach: Muslim-Studenten-Vereinigung in Deutschland, 1996, 263 s. ISBN 39-323-9900-5.

Zpočátku Muhammad nedovoloval sepisovat verše, které mu byly seslány. Teprve v Medinském období, kdy se verše stávaly složitějšími a těžce zapamatovatelnými, svolil k jejich zapisování. S rostoucím počtem zapisovatelů Koránu se objevovaly velmi odlišné záznamy. Z tohoto důvodu bylo zapotřebí, aby byl Korán sepsán jednou osobou a takto prohlášen za oficiální. Jako první se o kodifikaci celého Koránu pokusil Zajd ibn Thábit, tajemník Muhammada. Konečnou podobu ovšem dostal Korán až v letech 651 – 656.²⁰

Korán je rozdělen do 114 *súr* (částí), které čítají 6204 – 6236 veršů. Počty veršů se liší podle toho, kdo a jakými metodami je zrovna počítal. Nejdelší *súra* obsahuje 286 veršů, nejkratší pak 3. Krom deváté *súry* začínají všechny slovy „Ve jménu Boha milosrdného, slitovaného“. Toto uvození nazýváme *basmalou*.

Korán můžeme členit nejen do *súr*, ale také podle toho, ve kterém městě byly Muhammadovi seslány. Podle této metody se tedy *súry* dále dělí na Mekkánské a Medínské.

Nejzajímavější *súrou* je *súra* č. 1. „Otevíratelka Knihy“ (*Al-Fátih*). Tato *súra* je z doby Mekkánské a obsahuje 7 veršů, představuje spíše modlitbu, než nějaké pravidlo, či právní normu.²¹

„Ve jménu Boha milosrdného, slitovného.

Chvála Bohu, Pánu lidstva veškerého,

Milosrdnému, Slitovnému,

vládci dne soudného!

Tebe uctíváme a Tebe o pomoc žádáme,

veď nás stezkou přímou,

stezkou těch, jež zahrnuls milostí Svou, ne těch, na něž jsi rozhněván, ani těch, kdo v bludu jsou“²²

Jak už bylo výše zmíněno, Korán ve svém obsahu zahrnuje různá pravidla lidského chování, poučky, nařízení, příkazy, zákazy, dovolení, jak ze všech

²⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1992, 292 s. ISBN 80-702-1125-3.

²¹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: Právník, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

²² Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

právních odvětví, tak i z obyčejného života. Zkrátka je pro muslima jakousi „příručkou“, jak má správný muslim žít.

Ve svých verších Korán upravuje občanskoprávní, trestněprávní a rodinné vztahy, dědické právo, také ale vztahy mezi lidmi, náboženský a společenský život, oblast morálky, apod.²³ Pro představu si uveďme alespoň jeden příklad. Jedná se o *súru* č. 4, její název je „Ženy“ (*Al-Nisa*), má 176 veršů a pochází z Medínského období. V tomto příkladu si uvedeme pouze verš číslo 3, neboť celá *súra* je příliš dlouhá.:

„Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům.....berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládne pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“²⁴

Tento verš spadá do oblasti rodinné práva a vyplývá z něj, že muslimovi je dovoleno vzít si i 4 manželky, ovšem ke všem se musí chovat totožně, zahrnovat je stejnou láskou, poskytnout jim stejné dary, zkrátka musí být spravedlivý ke všem čtyřem.

3.1.2. Sunna

Sunna je druhým základním pramenem islámského práva. Sunna jako taková se začala utvářet již za života Muhammada. Muhammad, jako prorok Boží, byl muslimy považován za vzor, chodili za ním a žádali ho o rady, neboť on byl Bohem vyvolený a veden Boží rukou. Muhammad řešil jejich problémy buď pomocí vlastního uvážení, nebo dle svých zjevení, čímž položil základy sunny.²⁵

Po smrti Muhammada, když ustala všechna zjevení, bylo nutno najít další metodu pro zjišťování pravidel chování muslimů, neboť Korán nebyl dostačujícím. Začaly se tedy shromažďovat zprávy o životě, činech a výrocích

²³ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: Právník, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

²⁴ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

²⁵ ROHE, Mathias. *Das islamische Recht: Geschichte und Gegenwart*. 3., aktualisierte und erw. Aufl. München: Beck, 2011, xx, 612 p. ISBN 9783406579554.

Muhammada. Ty se sepisovaly do příběhů – *hadíthů*, které vytvořily celou sbírku, sunnu.²⁶

„Slovo sunna znamená v arabštině původně zvyklost, obyčej, tradici. Už za Muhammadova života se ovšem běžně užívalo pro označení souboru norem přijímaných na základě jeho jednání.“²⁷

Stejně jako tomu bylo u Koránu, ani u sunny se neseťkáme s písemnými záznamy hned od počátku. Muhammad si nepřál, aby jeho výroky a činy byly sepisovány. Původně se proto předávaly ústně, čímž docházelo k mnoha odlišným verzím jednoho a toho samého příběhu. Z tohoto důvodu bylo nutno rozlišit *hadíthy* fiktivní a autentické. Autentické *hadíthy* se skládají ze dvou částí. První částí je *isnád* neboli řetěz tradentů (všech lidí, přes které daný *hadíth* přešel), druhou částí je *mant*, vlastní výrok nebo skutek Muhammada.

Dle autentičnosti se *hadíthy* dělí na 3 kategorie:

- a) *hadíth sahih* (správný *hadíth*) – řetěz tradentů je bezchybný, dosahuje až k Muhammadovi, případně k některému z jeho blízkých
- b) *hadíth hasan* (dobrý *hadíth*) – nachází se na rozhraní správnosti, řetěz tradentů je sice spolehlivý, ale ne zcela přesný.²⁸ Může scházet jeden člen z řetězu tradentů.²⁹
- c) *hadíth da'if* (slabý *hadíth*) – řetěz tradentů je nedůvěryhodný, může obsahovat i jazykovou chybu, či obsah *hadíthu* je nesmyslný.³⁰

Sunna jako pramen islámského práva se těší téměř stejnému postavení jako Korán, avšak nikdy mu nesmí odporovat. Ona ho pouze doplňuje, vykládá jeho ustanovení nebo přímo na ně navazuje.³¹

²⁶ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

²⁷ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7. Str. 75.

²⁸ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

²⁹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: Právník, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

³⁰ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

³¹ ROHE, Mathias. *Das islamische Recht: Geschichte und Gegenwart*. 3., aktualisierte und erw. Aufl. München: Beck, 2011, xx, 612 p. ISBN 9783406579554.

Pro lepší pochopení si uvedme alespoň pár příkladů *hadíthů*, týkající se samozřejmě rodinného práva:

„Od Ibn 'Umara, že Ghajlán ibn Salama at-Thaqafí přijal islám. V době předislámské nevědomosti měl deset žen a ony přijaly islám s ním. Prorok, kéž mu Alláh požehná a dá mu mír, mu přikázal, aby si z nich vybral čtyři.“³²

„Od al-Qásima, že se jedna žena z potomstva Dža'farova obávala, že ji její zákonný zástupce provdá, což si nepřála. Poslala tedy pro dva vážené ansárovské muže, 'Abd ar-Rahmána a Mudžammi'a, syny Džárijovi, a oni pravili: Neboj se. Chansu Bint Chidhám její otec provdal, když si to nepřála, a prorok, kéž mu Alláh požehná a dá mu mír, to zamítl“³³

3.2. Sekundární prameny práva

3.2.1. Idžma

Idžma, případně konsensus, je usnesení všech podstatných učenců islámského práva nad daným problémem, či otázkou, která není řádně upravena ani v Koránu ani v sunně. Patří mezi další uznané právní normy islámského práva, svou oporu nachází v Koránu a v sunně.

Idžma, jako pramen práva, není akceptována celým islámským světem, ale pouze sunnity, šíité ji neuznávají.³⁴

3.2.2. Qijás

Dalším sekundárním pramenem práva je Qijás, v překladu to znamená analogie, nebo rozhodnutí vydané na základě právní analogie. Není tak důležitým pramenem jako je Korán a sunna, ale vyplňuje určitou mezeru v právu.

³² PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7. Str. 136

³³ PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7. Str. 137

³⁴ ROHE, Mathias. *Das islamische Recht: Geschichte und Gegenwart*. 3., aktualisierte und erw. Aufl. München: Beck, 2011, xx, 612 p. ISBN 9783406579554.

Korán nebo sunna upravují pouze jakési obecné případy, kdežto pomocí Qijásu (právní analogie) je možno vyřešit případ podobný, ale ne úplně stejný. Qijás tedy není samostatným pramenem, neboť podléhá existenci vzorového práva. Pouze umožňuje podobný případ řešit stejně a není dovolen v případech základních ustanovení islámu.³⁵

3.3. Prameny rodinného práva v moderní době

Zdroji islámského práva, tedy i rodinného, zůstávají dle tradičního pojetí 4 prameny výše zmíněné. Ovšem moderní doba pouze s nimi nevystačí. Počátkem 19. století, když začaly být arabské státy kolonizovány, vyvstala potřeba nové, moderní úpravy pravidel chování. Do tradičního islámského práva, šaríi, začaly pronikat prvky evropské kultury a vznikaly pod vlivem práva francouzského, anglického a švýcarského první zákoníky, převážně z oblasti práva občanského, trestního a obchodního.

Ani rodinné právo modernizaci dlouho neodolalo. Již v roce 1915 byly v Osmanské říši publikovány dva výnosy sultána. Obsahovaly možnost domáhat se rozvodu u soudu za následujících podmínek – pokud muž trpí nevyléčitelnou nemocí, nebo když dlouhodobě opustí společnou domácnost.

Obecně prvním zákoníkem v oblasti rodinného práva byl rodinný zákon Osmanské říše vydaný v roce 1917.³⁶ „Tento právní akt obsahoval 157 článků a podrobně reguloval otázky vzniku manželství a jeho zániku rozvodem. Kromě toho zakotvil i řadu norem, které vůbec neobsahovaly zásady tradičního islámského práva.“³⁷ V některých nástupnických státech platil rodinný zákon i po rozpadu Osmanské říše, například v Jordánsku byl užíván do roku 1927, v Sýrii a Iráku platil do 50. let 20. století.³⁸

Tendence přiblížit se evropským státům ve všech směrech ve 20. století značně vzrostla. I když se mnozí zastánci tradičního islámského práva bouřili, stal se zákon novým pramenem práva.³⁹

³⁵ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

³⁶ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: *Právník*, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

³⁷ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: *Právník*, roč. 142, č. 5; Praha, 2003. Str. 525

³⁸ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: *Právník*, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

³⁹ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

Od uznání zákona jako nového pramene práva vznikaly postupem času nové a nové zákoníky. Se změnami režimů a vlád přicházely zcela nové kodifikace nebo se novelizovaly ty staré až do dnešních podob.

Příkladem může být stát Alžír, kde se rovněž vystřídalo několik právních norem než začal platit současný zákon o rodině z roku 1984. V Libyi upravuje rodinné právo zákon č. 10/1984 o uzavření manželství a rozvodu, který byl novelizován zákonem č. 22/1991 o změnách některých ustanovení zákona č. 10/1984. V Tunisu platí zákon o rodinném stavu č. 74/1993, jehož ustanovení vyplývají ze zákona z roku 1956. V Libanonu představuje právní normu, upravující rodinné právo, zákon o rodině z roku 1917, novelizovaný v roce 1962.⁴⁰ V Íránu upravoval zpočátku rodinné právo zákon o manželství z roku 1931, který byl mnohokrát měněn. V roce 1967 přišel v platnost zákon na ochranu rodiny a nakonec se rodinné právo stalo v Íránu součástí občanského zákoníku. V současné době, i když je rodinné právo zakotveno v občanském zákoníku, bazíruje na klasickém islámském právu.⁴¹

Ačkoli se zákon stal rovnocenným pramenem práva v islámské společnosti, ne ve všech zemích je komplexní úprava rodinného práva v právní normě obsažena. V některých státech zákon pokrývá pouze určitou oblast rodinného práva. Příkladem může být Egypt či Súdán. V prvním státě existují zákony, jejichž obsahem jsou otázky týkající se uzavírání manželství, zániku manželství, a to konkrétně rozvodem, a zabezpečení rodiny. Ve druhém pak zákony upravují výchovu dětí a povinnosti s tím související, rozvod manželství na základě justičního rozhodnutí a manželství jako takové.⁴²

⁴⁰ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

⁴¹ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

⁴² KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: Právník, roč. 142, č. 5; Praha, 2003

4. Manželství (*nikáh*)

Právní úprava manželství, respektive celého rodinného práva, se řadí spolu s právem dědickým⁴³ a právem náboženských nadací pod právo osobního statutu.⁴⁴

4.1. Právo osobního statutu

Právo osobního statutu se vztahuje na oblasti soukromého či civilního práva, kde se nevyskytuje majetkoprávní úprava, nýbrž pouze statut jedince. Statutem se rozumí příslušnost osoby k určitému náboženskému vyznání. Rozhodující pro statut jedince tedy není státní občanství, ale pouze náboženská víra jednotlivce. I v muslimských státech totiž žijí obyvatelé, kteří se s islámským náboženstvím neztotožňují, nevěří v něj. V takovýchto státech je pak důležité rozhodnout, jaké právo bude platit pro tzv. nemuslimy, čili ty, kteří nevěří v Alláha a jeho proroka Muhammada. Ti mohou mít svá vlastní právní ustanovení nebo se mohou řídit právem, které platí pro muslimské obyvatelstvo, takovéto rozhodnutí spadá do jurisdikce každého státu.

Příkladem může být Egypt, kde žije cca 10% nemuslimů. Právní úprava osobního statutu se zde opírá o zákon č. 25/1920 (o ustanovení výživného a některých otázkách rodinného stavu), a také dekret č. 25/1929 (o některých otázkách rodinného stavu). Zmíněná ustanovení platila od počátku výhradně pro muslimy. Různá křesťanská náboženství (převážně koptové) žijící v Egyptě disponovala částečně vlastními právními předpisy týkající se osobního statutu, a to ustanovením o osobním statutu z roku 1938. Postupem času se právní úprava osobního statutu v Egyptě různě upravovala a měnila, až došla ke konečné podobě, a to zákonu č. 100/1985, který spojil oba dva již zmíněné právní akty (zákon č. 25/1920 a dekret č. 25/1929). Vedle zákona o osobním statutu z roku 1938, který platí jenom pro nemuslimy, a zákona č. 100/1985, který je výhradně určen pro muslimy, existují v Egyptě zákony, které jsou všeobecné a platí pro

⁴³ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1992, 292 s. ISBN 80-702-1125-3.

⁴⁴ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: *Acta iuridica Olomoucenis*, 2010. Vol. 5., No. 1.

všechny státní příslušníky, bez ohledu na jejich náboženství, příkladem může být občanský zákoník č. 131/1948.

Když tedy shrneme to, co víme o právní úpravě v Egyptě, dospějeme k názoru, že v Egyptě existují zákony, které platí pro všechny občany, bez ohledu na jejich náboženské vyznání. Ale zároveň se zde vyskytují právní normy, které rozlišují mezi muslimy a nemuslimy, jako je tomu například u právní úpravy osobního statutu. Zde existují dva různé zákony, z nichž jeden je platný pouze pro ty, jež věří v islám, a druhým zákonem se řídí ti, kteří v něj nevěří.⁴⁵

Opačným případem právní úpravy osobního statutu je stát Libye. Zde je platná pouze jedna právní úprava, jež slouží jak pro věřící v islámské náboženství, tak i pro nevěřící.⁴⁶

I v některých ústavách, nebo základních dokumentech islámských států se rozlišuje mezi muslimy a nemuslimy. Některá ustanovení platí obecně pro každého člověka, jiná jsou zaměřena přímo na věřící v islámské náboženství.

Zde je pár příkladů:

a) Egypt:

článek 9 „Rodina je základem společnosti. Vychází z náboženství, morálky a vlastenectví.“

Článek 11 „Stát zaručuje harmonický vztah mezi rodinnými povinnostmi ženy a její činností ve společnosti. Garantuje rovnost mezi mužem a ženou v politickém, kulturním a hospodářském životě s ohledem na dodržování ustanovení šaría.“

Článek 40 „Obyvatelé jsou před zákonem rovni. Mají stejná všeobecná práva a povinnosti bez jakékoli diskriminace kvůli jejich pohlaví, původu, řeči, náboženství nebo víry.“

Z formulace ustanovení článku 9 a 11 egyptského základního zákona je patrné, že jsou určeny pro muslimskou rodinu. Přímou je tam zmíněné, že rodina vychází z náboženství (islámského) a garantovaná rovnost mezi mužem a ženou nesmí být v rozporu se šarií, kterou se opět řídí pouze muslimové. Na rozdíl od

⁴⁵ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

⁴⁶ ROHE, Mathias. *Das islamische Recht: Geschichte und Gegenwart*. 3., aktualisierte und erw. Aufl. München: Beck, 2011, xx, 612 s. ISBN 9783406579554.

článku 40, kde jediným kritériem pro tato práva je občanství egyptského státu, zde nezáleží na náboženské víře.

b) Bahrajn:

Článek 5a „Rodina je podstatou společnosti. Zakládá se na náboženství, morálce a na lásce k vlasti. Zákon chrání její islámsko-právní existenci, upevňuje její pouto a její hodnoty.“

Článek 18 „Lidé požívají stejné osobní důstojnosti. Státní občané jsou si před zákonem, co se týče jejich práv a povinností, rovni. Nesmějí být diskriminováni kvůli pohlaví, původu, jazyku, náboženství nebo víry.“

c) Kuvajt:

Článek 9 „Rodina je základním kamenem společnosti. Zakládá se na náboženství, morálce a vlastenectví.“

Článek 18 „Dědictví je právem, které upravuje šaría.“

Článek 27 „Všichni lidé jsou si ve své osobní důstojnosti, stejně jako ve všeobecných právech a povinnostech nedbaje své rasy, původu, řeči a náboženství rovni.“

Podobná ustanovení bychom našli například i v základních zákonech států Jemen, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a jiné.⁴⁷

Z výše uvedených příkladů vyplývá, jak velkou roli hraje právo osobního statutu v životě muslima či člověka žijícího v islámském státě s jinou náboženskou vírou, a to především v oblasti práva rodinného a dědického.

4.2. Rodina

Pojem rodina znamená pro všechny věřící v islámské náboženství mnoho. Pro každého muslima je rodina základním stavebním kamenem muslimské obce. Islám zdůrazňuje roli rodiny v životě každého jedince a podporuje její vznik. Rodinu, která drží pospolu, považuje za nedocenitelnou a nenahraditelnou životní

⁴⁷ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

oporu každého jedince.⁴⁸ „Obecně platí, že muslimská společnost neschvaluje celibát a váží si spořádaného rodinného života. Rodinná soudržnost zahrnuje všechny generace i boční větve, starostlivá péče o děti i o zestárlé rodiče a prarodiče je podložena jak Koránem, tak živou tradiční mentalitou.“⁴⁹

Z výše uvedeného vyplývá, jak je rodina velmi důležitá, proto je také třeba ji právně chránit. Rodině se věnuje jak Korán, tak i tradice proroka Muhammada, kde je zmíněna třeba i ochrana sirotků a vdov. Značného vývoje na rozdíl od předislámské tradice dosáhla muslimská obec i tím, že sám prorok striktně zakázal vyvražďování novorozených potomků ženského pohlaví v období hospodářského úpadku způsobeného nepřízní počasí a v období hladomoru.

Muhammad sám vyrůstal bez otce i matky. Otec zemřel ještě před jeho narozením a matka se Muhammadovi dospělosti také nedožila. Vychovával ho jeho dědeček a později jeho strýc. Možná právě z tohoto důvodu považují muslimové rodinu za tak důležitý prvek v jejich životě a věnují jí tolik pozornosti.⁵⁰

V tradičním islámském právu je rodina patriarchální. Hlavou rodiny je zde vždy muž, který má výsadní postavení. Jeho nadřazenost nad ženou je vyjádřena v Koránu, *súra* č. 4, verš 34⁵¹:

„Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednům z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a střeží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil střežit. A ty, jejichž neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušny, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký.“⁵²

V Íránu, jak již bylo výše uvedeno, upravuje rodinné právo občanský zákoník. Pojem rodina jako taková není v zákoníku definována, není totiž

⁴⁸ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

⁴⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-702-1168-7. Str. 85

⁵⁰ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

⁵¹ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-702-1168-7.

⁵² Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

považována za právní institut. Rodinou se zabývá devátá část občanského zákoníku, ovšem píše se v ní pouze o výživném, tudíž není možné jasně, přesně a správně definovat tento pojem. Dle íránského práva není rodina omezena pouze na manžela, manželku a jejich děti. V případě smrti otce má dědeček (otec otce, nikoliv otec matky) nárok na péči o svá vnoučata. Když opomineme íránské právní normy, můžeme označit rodinu jako skupinu lidí, kteří utvořili prostřednictvím sňatku nebo příbuznosti sociálněprávní společnost. Článek 10 íránského základního zákona (ústavy) mluví o primární roli rodiny. Dle tohoto článku je rodina základním stavebním kamenem islámské společnosti, všechny právní normy a ustanovení musí vést k tomu, aby ctily, ochraňovaly a ulehčovaly založení a plánování rodiny a aby odpovídaly islámským hodnotám.⁵³

4.3. Pojem manželství

Dle tradičního islámského práva je manželství pokládáno za doporučovanou a zcela příhodnou událost.⁵⁴ „Každý muslim, který je schopen uzavřít manželství, by tak měl učinit.“⁵⁵ O uzavření manželství se můžeme dočíst jak v Koránu, tak v sunně. Oba tyto prameny islámského práva manželství vyzdvihují a nabádají muslimy, aby do manželství pokud možno vstupovali.⁵⁶ Příkladem může být následující citace z Koránu (*Súra 24*, verš 32):

„Umožňujte sňatek svobodným, žijícím mezi vámi, a rovněž bezúhonným z vašich otroků a otrokyň. A jsou-li potřební, Bůh je obohatí z laskavosti Své a Bůh je velkorysý, vševědoucí.“⁵⁷

Manželství představuje pro muslimskou společnost v prvé řadě legalizaci pohlavního styku.⁵⁸ Jelikož je mimomanželský intimní vztah mezi mužem a ženou

⁵³ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

⁵⁴ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: *Acta iuridica Olomoucenis*, Olomouc, 2010. Vol. 5., No. 1.

⁵⁵ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: *Právník*, č. 1, Praha, 2010, str. 69.

⁵⁶ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: *Acta iuridica Olomoucenis*, Olomouc, 2010. Vol. 5., No. 1.

⁵⁷ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

zcela zakázán a jeho porušení se tvrdě trestá, jedinou možností zakusit pohlavní styk se stává uzavření manželství. Z tohoto důvodu se také ve většině literaturě můžeme dočíst, že manželství je legalizací sexuálního vztahu, který směřuje k plození dětí. Dalším cílem uzavření manželství je zabezpečení ženy a sloučení dvou rodin.⁵⁹ „Dle náboženských předpisů je manželství pevné, těsné spojení mezi mužem a ženou, které ustavuje řád, zabraňující sexuální promiskuitě a zabezpečuje mužovo potěšení.“⁶⁰ Z uzavření manželství mezi mužem a ženou vyplývá pro muže právo potěšit se s manželkou. Pro ženu naopak představuje uzavřený sňatek finanční zaopatření a sociální jistotu. Společnost zase spatřuje roli manželství v plození potomků a rozrůstání muslimské populace. Takové manželství, kterému je dáno do vínku zplodit dítě, je společností pokládáno za požehnané. V případě bezdětnosti manželství nemusí vždy docházet k jeho neplatnosti, to závisí na rozhodnutí manželů.⁶¹

Manželství můžeme dále definovat dle islámského práva jako smlouvu, která je uzavřená mezi mužem a ženou. Jedná se tedy o soukromoprávní úkon. V některých občanských zákonících se můžeme dočíst, že manželství je smlouvou mezi ženou a mužem, přičemž účelem takovéto smlouvy je plození dětí a spojení životů budoucích manželů.⁶²

Dle názoru muslimských teoretiků není manželství uzavíráno prostřednictvím svátosti, jako je tomu například u křesťanů, jedná se pouze o soukromoprávní smlouvu, i když bývá dodržován náboženský ceremoniál.⁶³

Definice manželství dle zákona o rodině v Alžíru se nepatrně vzdaluje od vymezení pojmu manželství v klasickém islámském právu. Dle tohoto zákona je cílem uzavření manželství ochrana rodiny jako základu společnosti. Rodinný život má být založen na úzké soudržnosti a spolupráci, vzájemné odpovědnosti, dobré

⁵⁸ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁵⁹ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010,

⁶⁰ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003, str. 1013.

⁶¹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

⁶² BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: Acta iuridica Olomoucenis, Olomouc, 2010. Vol. 5., No. 1.

⁶³ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

výchově, zdravé morálce a na odstranění sociálních nesrovnalostí. Dalším cílem uzavření manželství v Alžíru, jako ve většině zemí, se stává legalizace pohlavního styku, plození dětí a jejich řádná výchova. Tato definice rovněž zakládá důležitý argument pro rozvod manželů, a to neplodnost jednoho z nich. Jelikož jedním z cílů uzavření manželství je plození potomků, neplodnost manžela či manželky nenaplnuje důležitý záměr, který vede k uzavření manželství, a tudíž je důvodem pro jeho rozvod. Ačkoli z definice manželství dle zákona o rodině platného v Alžíru vyplývá nové pojetí rodiny, kde je důležitým prvkem partnerská spolupráce a společná sociální odpovědnost, netvoří základnu rodiny partneři (manželé) spolu se svými dětmi, ale pouze muž s dětmi. Přičemž ženu je možno vždy nahradit, a to bez větších problémů.⁶⁴

Podobně jako pojem rodina, není ani pojetí manželství v iránském občanském zákoníku přesně definováno. S největší pravděpodobností je to proto, že tento pojem považují zákonodárci za zcela jasný a jeho vymezení není nezbytné. V literatuře ovšem bývá tento pojem ohraničen jako právní vztah mezi mužem a ženou, během kterého se mohou navzájem těšit z intimního života. Někteří právní vědci jsou toho názoru, že hlavním cílem manželství je založení rodiny, nikoli sexuální potěšení manželů. Zároveň se manželé uzavřením manželství zavazují zplodit děti a řádně je vychovat.⁶⁵

⁶⁴ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

⁶⁵ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

5. Vznik manželství

Manželství v islámském právu vzniká dobrovolným uzavřením smlouvy mezi mužem a ženou, přičemž žena bývá zpravidla zastoupena svým zástupcem, tzv. „*walím*“. Ve většině případů je zástupcem ženy její otec, případně jiný mužský příbuzný z otcovy strany (dědeček, strýc, bratr).⁶⁶ „*Walím*“ se může stát i soudce, pokud nežije žádný mužský příbuzný, který by jím mohl být. V tradičním islámském právu pouze jedna z právních škol umožňuje, aby žena sama uzavřela manželství. Dle ostatních právních škol ženě toto právo nenáleží a musí být při uzavírání sňatku vždy zastoupena.

Ačkoliv je manželství uzavíráno dobrovolně, na základě svobodného rozhodnutí snoubenců, že spolu chtějí vstoupit do svazku manželského, existuje zde právo „*walího*“ za určitých okolností provdat ženu bez jejího souhlasu, eventuálně i proti její vůli. Okolnostmi se v první řadě rozumí plnoletost či nezletilost snoubenky. Je-li slečna nezletilá, může ji „*walí*“ provdat bez ohledu na její přání, tedy i proti její vůli sňatek uzavřít. Pakliže žena dosáhla již zletilosti, je vyžadován její souhlas. V tomto bodě se ovšem odlišují názory právních škol. Dle většinového postoje je souhlas ženy se sňatkem nezbytný. Otázkou však zůstává, na jaký projev vůle se hledí jako na souhlas či nesouhlas. Souhlas může být totiž vyjádřen i pouhým mlčením, případně i tichým vzlykáním.

Z výše uvedeného vyplývá, že žena (dívka) je z 90% při uzavírání manželství zastoupena svým „*walím*“. Islámské právo požaduje, aby při uzavírání manželství byl zastoupen i chlapec, který ještě nedosáhl zletilosti. I v tomto případě ho může jeho zástupce oženit bez zřetele na jeho přání, tedy i proti němu.⁶⁷

⁶⁶ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

⁶⁷ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: *Acta iuridica Olomoucenis*, Olomouc, 2010. Vol. 5., No. 1.

5.1. Zasnoubení (*hitba*)

Manželství dle islámského práva je uzavíráno prostřednictvím smlouvy. Uzavření smlouvy předchází zaslání návrhu a jeho následné přijetí.⁶⁸ Návrh na uzavření manželství zasílá muž a většinou k návrhu připojí i dar. Z návrhu musí být zřejmé, že se jedná o návrh na uzavření manželství. Pokud je schválen ženou nebo jejím zástupcem, jsou žena a muž zasnoubeni.

Přijetím návrhu neboli zasnoubením se snoubenci zavazují, že spolu vstoupí do svazku manželského, tudíž že spolu uzavřou manželskou smlouvu. To ovšem neznamená, že zasnoubení je nezrušitelné. Po přijetí návrhu na uzavření sňatku lze totiž zasnoubení odvolat. Po zrušení zasnoubení se zpravidla vracejí všechny dary. V tomto bodě se ovšem právní školy ve svých názorech odlišují. Šáfiovci zastávají názor, že by se měly vrátet všechny dary bez ohledu na okolnosti,⁶⁹ málikovci jsou zase toho mínění, že pokud zasnoubení zruší muž, žena si může ponechat dary, které ji věnoval. Ovšem pokud zasnoubení odvolá žena, musí vrátit všechny dary, které od muže dostala.⁷⁰

Zasnoubení jako právní institut upravuje v Íránu občanský zákoník, konkrétně se tomuto tématu věnují paragrafy 1034-1040. Ustanovení o zasnoubení v íránském občanském zákoníku vycházejí ze švýcarského zákona o rodině. Definici zasnoubení v zákoníku sice nenajdeme, ale v literatuře se můžeme dočíst, že zasnoubením se ve státě Íránu rozumí smlouva mezi dvěma osobami s cílem uzavřít později manželství.

Zasnoubení v Íránu, stejně jako v tradičním islámském právu, není právně závazné, tudíž po zasnoubení nemusí automaticky dojít k uzavření manželství. Zasnoubení totiž nezakládá uplatňovatelný nárok na uzavření manželství a kterákoliv ze stran si to může do posledních minut rozmyslet a zasnoubení zrušit.

Po zrušení zasnoubení má poškozená strana nárok požadovat náhradu škody za vynaložené výdaje související se zasnoubením, případně s přípravou

⁶⁸ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

⁶⁹ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

⁷⁰ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

svatby. Otázkou zůstává, jaké výdaje se do toho budou započítávat, jestli veškeré, nebo jenom určité. V tomto případě se jedná o výdaje, které byly nutné, nevyhnutelné a nezbytné. Obvykle se konkrétní situace posuzuje dle obyčejů a zvyklostí v dané oblasti. Poškozená strana má nárok jak na náhradu materiálních škod, tak samozřejmě i na náhradu těch nemateriálních, kdy se může jednat například o poškození dobré pověsti.

Následkem zrušení zasnoubení se stává i požadavek na vrácení veškerých darů. Tento nárok se vztahuje jak na dary, které si věnovali snoubenci mezi sebou, tak i na pozornosti, které dostali rodiče obou stran. V případě, že by byl některý z darů zatížen dluhem, nevrací se věc jako taková, ale její kupní cena. Dary se nevracejí v případě smrti jednoho ze snoubenců.⁷¹

Dle alžírského zákona o rodině, konkrétně článku 4, je zasnoubení pouhým příslibem manželství mezi mužem a ženou bez jakýchkoli smluvních závazků. Samozřejmě může kterákoliv strana od svého příslibu uzavřít manželství odstoupit, a to i v případě, kdy byl příslib doprovázen citací *súry* „Otevíratelky“ (*al-Fátiha*). Tímto odlišuje zákonodárce příslib manželství od manželství. Finanční následky nese ten, který zasnoubení odvolal. V případě odvolání zasnub ženou je povinna muži vrátit dary, které od něj dostala, výjimku tvoří ty dary, které již byly spotřebovány. Pokud zasnuby zruší muž, musí se vzdát všech darů, které věnoval ženě a ta si je může ponechat.

Recitování *súry al-Fátiha* při nebo po zasnoubení odporuje významu tohoto aktu dle málikovské právní školy. Dříve totiž platilo, že recitováním této *súry* byla stvrzena manželská smlouva, avšak podle nového práva platného v Alžíru je teď toto jednání postaveno na roveň klasického zasnoubení s možností jeho zrušení. Manželství uzavřené tedy pouhou citací *súry* „Otevíratelky“ je právně neplatné. Většinou ale bývá tento sňatek v budoucnu partnery zlegalizován. S dodatečnou legalizací takto uzavřeného manželství počítá i sám zákonodárce. Ve svých právních předpisech stanovil dva způsoby legalizace, a to buď prostřednictvím soudního rozhodnutí, nebo zápisem do občanského registru.⁷²

⁷¹ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

⁷² KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

5.2. Podmínky pro platné uzavření manželství

Pro platné uzavření manželství je důležité, aby snoubenci dodrželi několik důležitých podmínek. Na základě jejich splnění se manželství považuje za právoplatně uzavřené. V tradičním islámském právu rozlišujeme manželství na bezchybné, vadné a nicotné. Rozlišit manželství na bezchybné a defektní (nicotné) není tak složité. Ovšem oddělit od sebe manželství vadné a nicotné už problémy působí. Manželství bezchybné je takové, které bylo uzavřeno předepsaným způsobem, splnilo náležitou formu a neexistují zde žádné překážky či defekty, které by způsobovaly jeho neplatnost. V případě manželství vadného vyvstaly určité okolnosti, které zakládají neplatnost manželství. Ovšem na rozdíl od manželství nicotného lze takovéto vady dodatečně napravit a manželství se tak stane zákonným. U manželství nicotného žádná možnost následného zhojení vad neexistuje. Takto uzavřené manželství se nikdy nemůže stát platným.

S tímto rozlišením manželství na bezvadné, chybné a nicotné se šité neztotožňují. Jejich pojetí manželství spočívá pouze v manželství bezchybném a nicotném. Za žádných okolností nelze vady, které zakládají neplatnost manželství, jakkoli zhojit či odstranit. Takto uzavřené manželství je zkrátka neplatné, a to definitivně.⁷³

„Mezi čtyři základní podmínky pro platné uzavření manželství řadíme:

- neexistence překážek manželství
- souhlas určitých osob
- zachování formálních náležitostí
- stanovení *mahr*⁷⁴

Další podmínkou bývá zpravidla vhodnost a rovnost snoubenců, potencionálních manželů. Velkou roli zde hraje vhodnost partnerů převážně v oblasti materiálního zabezpečení. Každá ze čtyř sunnitských právních škol přiřazuje k pojmům rovnost a vhodnost jiné vlastnosti snoubenců. Dle právní školy hanafítské je vhodnost a rovnost posuzována z hlediska pobožnosti, islámu, významnosti předků, majetku a způsobu obživy (obchod či řemeslo). Málíkovci zase kladou důraz na rodokmen, bezchybnost či bezúhonnost a rovněž na

⁷³ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁷⁴ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003. Str. 1014.

bohabojnost. Šáfiovská a Hanbalovská právní škola spatřuje rovnost a vhodnost budoucích manželů v mravnosti, materiálním zabezpečení a v živnosti.⁷⁵

V případě potřeby, na přání snoubenců, a také pokud to dovolují zákony islámských zemí, je možné nad rámec klasických podmínek pro platně uzavřené manželství zakomponovat do manželské smlouvy i jiné požadavky.⁷⁶ „Mluví se o tzv. kajruvanské doložce. Tyto doplňující podmínky musí být reálné, splnitelné a odpovídající zájmům jedné či druhé strany.“⁷⁷

5.2.1. Překážky manželství

Překážky při uzavírání manželství můžeme členit na dvě oblasti:

- a) absolutní
- b) relativní

Absolutními překážkami jsou ty, které jsou neodstranitelné, časově neomezené a trvalé. Tyto překážky způsobují neplatnost manželství. K relativním překážkám patří takové, které jsou přechodné a odstranitelné. Relativní překážky vedou pouze k závadnému manželství, z něhož se může stát manželství právoplatné.

Ačkoli se relativní a absolutní překážky při uzavírání manželství uvnitř sunnitského islámu od sebe odlišují, v moderních ustanoveních o rodinném právu jsou si manželství nicotné a manželství chybné postaveny na roveň, vedou ke stejným právním následkům.⁷⁸

5.2.1.1. Příbuzenský vztah

Jako jedinou absolutní překážkou pro uzavření manželství je příbuzenský vztah mezi potencionálními manžely. Islámské právo rozeznává tři typy příbuzenských vztahů. Prvním příbuzenským vztahem je příbuzenství po krvi, pak následuje příbuzenství po mléce a v neposlední řadě tu je tzv. švagrovství.

⁷⁵ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010

⁷⁶ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

⁷⁷ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003. Str. 1015.

⁷⁸ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

a) příbuzenství po krvi

V islámském právu je zakázáno uzavřít manželství mezi příbuznými ve vzestupné i sestupné linii ve všech úrovních příbuzenství. Není možné, aby se bratr oženil se sestrou, strýc s neteří, prastrýc s praneteří, synovec s tetou, prasynovec s pratetou.⁷⁹

Naopak uzavření manželství muže se svou sestřenicí je v islámském právu povoleno, ba někdy i vyžadováno. Takovéto manželství představuje pro islámský svět zachování požadované rodinné skladby.⁸⁰

V Íránu vylučuje uzavření manželství mezi vědomými pokrevními příbuznými občanský zákoník, fakticky § 1045. Íránské právo takto uzavřená manželství eliminuje z několika důvodů. Prvním z nich je fakt, že děti narozené z manželství mezi příbuznými trpí genetickými vadami (například ochrnutím, duševními nemocemi nebo předčasným úmrtím), což je pro civilizaci nežádoucí. Další důvod spatřuje zákonodárce v rozvíjení přátelských vztahů ve společnosti, kdy se spojí dvě různé rodiny stejné víry a se stejným záměrem. Podle íránského práva je zakázáno manželství s otcem (matkou), dědou (babičkou), strýcem (tetou), se svými dětmi, vnoučaty, dále se sourozencem a s jeho dětmi.⁸¹

K zakázaným ženám pro uzavírání manželství ve státě Alžír z důvodu pokrevního příbuzenství patří matka, babičky a jejich předkové, sestry a jejich potomci, dcery a potomci ženského pohlaví vlastních dětí, stejně jako tety z otcovy i matčiny strany, ovšem nikoliv jejich dcery. V Alžíru je manželství muže se svou sestřenicí prvního stupně z otcovy strany považováno za ideální manželské spojení, ať již z důvodu pozdějšího dědictví, či požadavku věna.⁸²

b) příbuzenství po mléce

Příbuzenství po mléce je zvláštním typem příbuzenství, které český právní řád nezná. V islámském právu vzniká tento vztah mezi dítětem a jeho kojnou a je

⁷⁹ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁸⁰ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

⁸¹ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

⁸² KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

postaven na roveň vztahu matky s potomkem. Na základě této spojitosti je zakázáno, aby si muž vzal za ženu svou kojnou, její potomky,⁸³ a také ostatní děvčata, která rovněž byla kojena stejnou ženou.⁸⁴ Otázkou zůstává, kdy se z ženy stává kojná a vytváří se tak překážka k uzavření manželství. Každá sunnitská právní škola má k tomuto problému odlišný postoj. Dle málikovské a hanafitské právní školy vzniká překážka k uzavření manželství v okamžiku počátečního přiložení k prsu a prvotního kojení. Hanbalovská a šáfiovská právní škola se k této otázce staví poněkud jinak. Podle nich vzniká mléčné příbuzenství teprve po pátém kojení.

Zvláštní kuriozitou je přístup hanbalovské právní školy k příbuzenství po mléce. Muži totiž toto příbuzenství využívají k zabránění nevěry svých drahých chotí. Pokud totiž nastane situace, kdy jejich žena musí odcestovat v doprovodu sice důvěryhodného, ale cizího muže, manžel této ženy si pojistí její věrnost tím, že dovolí cizímu muži, aby pozřel manželčino mateřské mléko. Takto se z cizího muže stane mléčný příbuzný obou manželů.⁸⁵

Proč je vůbec mléčné příbuzenství postaveno na roveň tomu pokrevnímu a proč je trvalou překážkou pro uzavření manželství? Muslimové věří, že krev a mléko jsou nositeli života a dle islámského smýšlení se vytvoří výměnou tělesných tekutin úzký příbuzenský vztah mezi dotčenými členy rodiny.⁸⁶

Dle íránského zákona je tento pojem chápán jako příbuzenství k nějaké ženě, která kojila nevlastní dítě. Výslovně to v zákoně upraveno je, ovšem nikoliv v kapitole o příbuzenství. Takovýto sňatek je samozřejmě v tomto státě zakázán.⁸⁷

V Alžíru platí zákaz uzavírání manželství na základě příbuzenství po mléce jen tehdy, pokud je dítě kojeno v prvních dvacetičtyřech až dvacetišesti měsících života, nezávisle na množství vypitého mléka. Zákaz platí také tehdy,

⁸³ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁸⁴ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

⁸⁵ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

⁸⁶ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

⁸⁷ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

pokud mléčná matka dítě přímo nekojí. Důležité totiž není přiložení kojence k prsu, ale předání mateřského mléka v jakékoli formě.⁸⁸

c) švagrovství

Toto příbuzenství vzniká až uzavřením manželství. Před jeho vzniknutím švagrovství neexistuje. Na základě tohoto příbuzenství je muži zakázáno oženit se s matkou, dcerami a vnučkami své manželky, dále si nesmí vzít za ženy sestry, tety nebo neteře své choti a rovněž manželky svého dědečka, otce, syna nebo vnuka.⁸⁹

„Z důvodu sešvagření se muž nemůže oženit najednou se dvěma sestrami. Tento zákaz pozbývá platnosti, zemře-li jedna ze sester, nebo ji manžel zapudí, či jinak vymaže ze svého života.“⁹⁰

Dle íránského občanského zákoníku vzniká švagrovství uzavřením manželství. Bez ohledu na to, zda manželství stále existuje nebo nikoli, je v Íránu trvale zakázáno uzavření manželství mezi zetěm a tchýní, mezi mužem a dětmi jeho ženy a také je zapovězeno manželství muže se dvěma sestrami. V Íránu existuje ještě jedno zakázané manželství, a to mezi manželem a neteří jeho ženy. Ovšem v tomto případě je zde možnost, aby takové manželství bylo uzavřeno, a to v případě, že manželka s takovým sňatkem souhlasí.⁹¹

K zapovězeným ženám z důvodu sešvagření podle platného práva v Alžírú náleží tchýně a její předkové od sjednání manželské smlouvy, dále manželčiny dcery, vnučky a jejich potomci od vykonávání manželství, rovněž mezi zakázané ženy patří ovdovělé a rozvedené manželky předků a potomků muže v přímé linii.⁹²

⁸⁸ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

⁸⁹ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁹⁰ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003. Str. 1020 a 1021.

⁹¹ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

⁹² KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

Rozdělení příbuzenských vztahů na výše uvedené můžeme najít už i v Koránu, konkrétně se tomuto problému (překážce pro uzavření manželství na základě příbuzenského vztahu) věnuje *súra* číslo 4 (nazvaná *Ženy*), verše 22 a 23⁹³:

„A neberte si za manželky ženy, jež byly provdány za vaše otce, leda že se to stalo už v minulosti. A věru je to hanebnost zavrženihodná a způsob hnusný!“

„A jsou vám zakázány jako manželky vaše matky, vaše dcery, vaše sestry, vaše tety z otcovy i matčiny strany, vaše neteře z bratrovy a sestřiny strany, vaše kojné a vaše soukojenky a matky vašich žen a vaše nevlastní dcery, jež jsou ve vaší péči a jež se narodily z žen, k nimž jste již vešli - však jestliže jste k nim nevešli, není to pro vás hříchem - a manželky vašich synů, narozených z vašeho ledví, a dále dvě sestry současně, ledaže se to stalo již v minulosti. A Bůh je věru odpouštějící, slitovný.“⁹⁴

Jak je patrné z výše uvedených koránských veršů, všechny zákazy, týkající se příbuzenských vztahů, jsou psány ze strany muže.⁹⁵

5.2.1.2. Rozdíly v náboženské víře

Další překážkou pro uzavření manželství je rozdíl v náboženské víře mezi potencionálními manžely. Tomuto problému se věnuje i Korán, *súra* 2, verš 221⁹⁶:

„Nevstupujte ve sňatek s modloslužebnicemi, A pokud neuvěří; a věřící otrokyně je věru lepší než modloslužebnice, i když se vám tato více líbí. Neprovdávejte dcery své za modloslužebníky, pokud tito neuvěří; a věřící otrok je věru lepší než modloslužebník, i když se vám tento více líbí. Takoví lidé vás zvou

⁹³SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁹⁴ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

⁹⁵ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

⁹⁶ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

*do ohně pekelného, zatímco Bůh vás zve do ráje a k odpuštění, s dovolením Svým, a objasňuje znamení Svá lidem - snad si to připomenou!*⁹⁷

Islámské právo rozlišuje dva případy rozdílu mezi náboženskou vírou snoubenců:

- 1) žena, muslimka, si chce za manžela vzít muže nevěřícího v islámské náboženství
- 2) muž, muslim, by rád pojal za svou manželku ženu nevěřící v islámské náboženství

V prvním případě se z manželství, které bylo i přes tuto překážku uzavřeno, stane manželství neplatné. Teoreticky ovšem existuje několik způsobů, jak tuto překážku obejít:

- a) muž přestoupí k islámskému náboženství, tím se z něj stane muslim a překážka rozdílného náboženského vyznání již neexistuje, tudíž nic nenasvědčuje tomu, aby manželství bylo prohlášeno za neplatné
- b) žena přestoupí k náboženství svého manžela. Přijetím jiného náboženského vyznání žena odpadne od islámské víry, což s sebou nese i odpovídající důsledky, ale nikoliv týkající se neplatnosti jejich uzavřeného manželství.
- c) manželství mezi muslimkou a nemuslimem je uzavřeno v neislámské zemi. V tomto případě se proces vstupu snoubenců do sňatku neřídí islámským právem, a tedy není třeba, aby oba budoucí manželé byli stejného náboženského vyznání. Při takovémto způsobu uzavření manželství nastávají později těžkosti s následným uznáním svazku v islámských státech.⁹⁸

V druhém případě není islámské právo tak striktní jako v případě prvním. Muž, muslim, se smí oženit nejenom s muslimkou, ale také s ženou „z lidu Knihy“. Ženou „z lidu Knihy“ je myšlena jak křesťanka, tak i židovka.⁹⁹

Případné uzavření manželství mezi muslimem a křesťankou (nebo židovkou) je v islámském právu jakýmsi projevem svrchovanosti mužů oproti

⁹⁷ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

⁹⁸ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

⁹⁹ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

ženám. Předpokládá se, že žena, nemuslimka, přestoupí k islámskému náboženství na základě rad a vzoru svého manžela, který na ní má vliv a je schopen svým jednáním ženu ke konvertování přesvědčit, neboť ona pro svou neznalost v Alláha a jeho proroka Muhammada ani věřit nemůže.¹⁰⁰

Od tohoto konceptu se odklánějí šíité (konkrétně jeden z jejich proudů), kteří zastávají názor, že manželství mezi muslimem a nemuslimkou nemůže být uzavřeno na dobu neurčitou, ale pouze na dobu přechodnou.¹⁰¹

V Alžíru je rovněž zakázán sňatek muslima/muslimky s člověkem nevěřícím. To neplatí, pokud dotyčný/dotyčná konvertuje k islámskému náboženství. Tento zákaz ovšem nevyplývá z alžírského zákonodárství, nýbrž z Koránu.

Z Koránu rovněž vyplývá možnost muže oženit se s židovkou, nebo křesťankou s nadějí, že se obrátí k islámu. Pokud by totiž žena k islámu nepřestoupila, mohla by mít špatný vliv na výchovu dětí, které musejí být vychovávány v islámském náboženství.

Omezení muže při uzavírání manželství týkající se rozdílného náboženského vyznání pochází rovněž ze „Svaté Knihy“, nikoli z alžírského zákonodárství. Zákon o rodině platný ve státě Alžír se nezmiňuje o jakémkoli omezení muže při výběru své ženy z pohledu příslušnosti k určitému náboženství. Přesto není pochyb, že tento zákaz platí, i když není do zákonodárství zahrnut.

To ovšem neplatí pro ženy, které by chtěly vstoupit do manželství s mužem nevěřícím v islámské náboženství. V tomto případě hovoří alžírský zákon o rodině jasně. Takový sňatek je nepřipustný a je zakázán. I přes značné protesty mnohých ženských organizací odvolávajících se na rovnoprávnost obsaženou v alžírské ústavě, jsou zákonodárci neoblomní. Zákaz vstupu muslimky do manželství s nemuslimem se opírá o tvrzení, že žena je slabší pohlaví a není tudíž pro ni snadné přesvědčit svého manžela (nemuslima), aby konvertoval k islámskému náboženství. Dalším důvodem je předepsaná výchova dětí, která se má řídit dle vyznání otce. V případě nevěřícího muže zde nastává problém s řádnou výchovou potomků, která by mohla být tímto ohrožena.

¹⁰⁰ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003. Str. 1020 a 1021.

¹⁰¹ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

Manželství mezi muslimkou a mužem nevěřícím v islámské náboženství je absolutně neplatné nezávisle na tom, zda byl sňatek uzavřen v Alžíru nebo v cizině. Pokud žena nebo oba z nich o nezákonném jednání věděli, nevzniká žádný nárok na věno. Takto uzavřené manželství nevyžaduje jeho zrušení, ale je potvrzeno soudcem a zaznamenáno do registru rodinného stavu. V případě, že žena původně o překážce nebo o manželově vyznání nic nevěděla, následuje zrušení manželství a ženě zůstává věno.

O zákazu uzavření manželství mezi muslimem/muslimkou a ženou/mužem nevěřící v islámské náboženství se absolutně nezmiňuje rodinné právo v Tunisu. V praxi se proto tuniská jurisdikce obrací na klasické islámské právo.¹⁰²

Uzavření manželství s osobou jiného vyznání než islámského se ve státě Írán nijak neliší od toho, co už bylo výše uvedeno. S ženou muslimkou smí být oženěn jen muslimský muž. Pokud muž není muslimem, manželství s ním je zakázáno, dokud svou víru nezmění a nestane se muslimem. Občanský zákoník manželství mezi muslimkou a nemuslimem přímo zakazuje. Manželství je neplatné také tehdy, pokud muž během manželství s muslimkou svou islámskou víru vymění.

Co se týče manželství muslima s ženou nevěřící v islámské náboženství, hovoří o tomto prameny práva sporně. Občanský zákoník nic takového nezakazuje, ani v ostatních právních předpisech takovou úpravu nenajdeme. Při zamýšleném sňatku muslima s nemuslimkou se musí nejprve posoudit, jakého vyznání žena je. Pokud není žena příslušnicí „lidu Knihy“ (tzn. křesťanka, nebo židovka), muž se s ní nemůže za žádných okolností oženit.

Při sňatku íránské ženy s cizím státním příslušníkem je vyžadován souhlas íránské vlády. Tato podmínka je stanovena v občanském zákoníku § 1060. Na jednu stranu má politický základ a na straně druhé slouží k ochrannému opatření pro ženy. Cizí státní příslušník, který by si vzal za manželku íránskou ženu bez souhlasu vlády, dopouští se trestného činu a hrozí mu trest odnětí svobody až na tři roky. Trest uložený za takovéto jednání nemá žádný vliv na občanskoprávní následky uzavřeného sňatku. Manželství je platné, i když nebyl udělen potřebný souhlas.

¹⁰² KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

Pro íránského muže je sňatek s příslušnicí cizího státu mnohem jednodušší. Íránec se v podstatě smí oženit s cizinkou bez jakéhokoliv souhlasu. V praxi je souhlas vlády vyžadován toliko, když muž působí na ministerstvu zahraničních věcí.¹⁰³

5.2.1.3. Polygamie

Další překážkou při uzavírání manželství je již existující sňatek ženy. Žena může současně uzavřít pouze jedno platné manželství.¹⁰⁴

To ovšem neplatí pro muže. V tradičním islámském právu je možné, aby se muž oženil až se čtyřmi ženami. Pokud muž již čtyři manželky má a chtěl by se oženit ještě s jednou ženou, musí se s jednou ze svých stávajících chotí rozvést, nebo musí být jedno z jeho manželství zrušeno. Právo muže oženit se se čtyřmi ženami je zakotveno i v samotném Koránu, v *súře* číslo 4, verš 3¹⁰⁵:

*„Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům. . . berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládnu pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“*¹⁰⁶

Jedinou podmínkou je, aby se muž choval ke všem svým ženám stejně, poskytoval jim shodné hmotné zaopatření, zkrátka všem stejnou měrou. Nesmí dávat jedné přednost před druhou, jednu ženu před ostatními zvýhodňovat nebo naopak snižovat, musí je milovat všechny stejně.¹⁰⁷ A řekněme si upřímně, je to vůbec možné? Chovat se ke všem ženám stejně, nebo jak říká Korán, být spravedlivý ke všem stejnou měrou? Dle mého názoru je to ale velmi složité a těžké. I u reformistických myslitelů z první poloviny 20. století se objevil názor,

¹⁰³ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹⁰⁴ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹⁰⁵ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

¹⁰⁶ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

¹⁰⁷ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-702-1168-7.

že Korán de facto vyžaduje monogamii. Tito myslitelé vycházeli z výše uvedené súry a odvodili, že nikdo není schopen být spravedlivý ke všem (ženám) stejně, tudíž mnohoženství není uskutečnitelné. Nápomocná jim v jejich tvrzení byla i *súra* č. 4, verš 129, a zároveň život proroka Muhammada, který žil řadu let v monogamním svazku manželském.¹⁰⁸

„Nikdy vám nebude možno, abyste byli spravedliví mezi ženami, i kdybyste si to přáli. Neprojevujte však jedné z nich úplnou náklonnost a nenechávejte jinou jakoby visící ve vzduchu! Dosáhnete-li dohody a budete-li bohabojní - vždyť Bůh je věru odpouštějící, slitovný.“¹⁰⁹

Někteří islámští teoretici tvrdí, že ustanovení *súry* č. 4, verš 3, platí zejména pro válečné sirotky, dívky a vdovy. Jejich názor spočívá v tom, že polygamie dovolená je, ale pouze za určitých okolností (například ve válečných stavech).

Moderní zákonodárství ve většině muslimských zemí polygamii nezakázalo, ale existují i výjimky, kde je polygamie protiprávní. Od roku 1926 platí zákaz polygamie v Turecku, od roku 1957 platí totéž v Tunisku a od 1973 v Jemenské lidové demokratické republice. Ačkoli polygamie není ve většině států výslovně zakázána, zvyšují se tendence nějak toto právo muže omezit. V některých státech je možné, aby bylo mnohoženství zakázáno v manželské smlouvě. Žena si může stanovit, že chce být jedinou a výlučnou manželkou muže a ten se nesmí už s další oženit.¹¹⁰ Jinde je zase k uzavření dalšího sňatku zapotřebí souhlasu první manželky, anebo soudce, který zjišťuje, jestli je muž schopen zabezpečit finančně i jiné ženy (např. v Sýrii, Libyi nebo Maroku), nebo jestli trvají důvody, které by ospravedlňovaly druhé nebo další manželství (např. v Alžíru, Sýrii a Íráku). Naproti tomu v Jordánsku je uzavření dalšího manželství více zpoplatněno než toho prvního.¹¹¹

¹⁰⁸ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1992, 292 s. ISBN 80-702-1125-3.

¹⁰⁹ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

¹¹⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1992, 292 s. ISBN 80-702-1125-3.

¹¹¹ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

Mnohoženství v islámském státě Írán má poněkud nejasné postavení. Občanský zákoník několikanásobné manželství přímo neupravuje, ale existují v něm ustanovení, kde se o polygarii hovoří (např. u dědictví). Podle islámského práva je muž oprávněn za určitých okolností být současně oženěn až se čtyřmi ženami. Pátý sňatek je už ale zakázán. Íránský zákon o ochraně rodiny z roku 1967 konstatoval, že bigamie muže je závislá na rozhodnutí soudu, přičemž soud takového povolení uděloval velmi vzácně. Ve společnosti obecně platilo, že mnohoženství je nemorální a rovněž není lehké finančně zaopatřit dvě či více manželky. Na základě toho bylo mnohoženství zákonem o ochraně rodiny z roku 1974 v zásadě zakázáno. Výjimečně je povoleno, a to pouze v následujících případech:

- První manželka udělila souhlas muži s dalším sňatkem
- Žena nemůže plnit své manželské povinnosti
- Manželka trpí nevyléčitelnou chorobou
- Žena byla odsouzena k trestu odnětí svobody až na 5 let
- Manželka trpí závislostí
- Manželka je nezvěstná
- První žena je neplodná

Na základě splnění některé z výše uvedených podmínek pro bigarii soud ještě přezkoumává finanční schopnosti muže.

V praxi se otázky týkající se mnohoženství řeší soudním rozhodnutím, neboť právní úprava je v tomto případě v Íránu poněkud komplikovaná.¹¹²

I když není ve všech státech polygarie zcela zakázaná, jen zřídka kdy se s ní setkáme, neboť v dnešní době je z hlediska finanční spíše výjimkou. Pro muže je velmi náročné zabezpečit jednu ženu a děti, natož dvě, tři nebo dokonce čtyři.¹¹³

5.2.1.4. Čekací čas ženy (tzv. *idda*)

Institut čekacího času ženy slouží především k její ochraně. Tato lhůta, nazývaná *idda*, představuje pro ženu časové období, kdy po rozvodu nebo po smrti svého manžela nesmí jednak uzavřít nový sňatek, ale také nesmí být

¹¹² SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹¹³ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

vykázána z domu, ve kterém žije, a to z důvodu eventuálního těhotenství ženy a legitimního určení otcovství.

Konkrétní úpravu najdeme především v Koránu, v *súře* 65, verš 1 a 4 a v *súře* 2, verš 234.¹¹⁴

Súra 65, verš 1:

„Proroku! Rozvádíte-li se se svými ženami, tedy se s nimi rozved'te v ustanovené pro ně lhůtě a počítejte přesně dny čekací lhůty a bojte se Boha, Pána svého! Nevyhánějte je z jejich domů a necht' z nich neodcházejí, leda kdyby se dopustily hanebnosti zjevné. A toto jsou omezení Boží a kdo přestupuje omezení Boží, ten sám sobě křivdí. Ty nevíš, ale možná že Bůh později způsobí nějakou věc jinou.“

Súra 65, verš 4:

„Pro ty z vašich žen, jež již nemají naději na menstruaci, ale jste-li přesto na pochybách, necht' jsou čekací lhůtou tři měsíce; a stejně platí i pro ty, které ještě menstruaci neměly. Pro ty, jež jsou těhotné, skončí čekací lhůta tehdy, když porodí. A kdo je bohobojný, tomu Bůh věc jeho ulehčí.“

Súra 2, verš 234:

„Pro ty, kdož k Bohu byli povoláni a zanechali manželky, platí, že ony mají vyčkat samy o sobě čtyři měsíce a deset dní. A když dosáhnou lhůty své, nebude pro vás hříchem, jestliže si budou počínat samy se sebou podle zvyklosti uznané. A Bůh dobře ví, co děláte.“¹¹⁵

Čekací doba je pevně stanovená lhůta. Rozlišujeme 2 druhy čekacího období. První trvá celkem tři měsíce a je určena ženám po rozvodu. Druhá je o něco delší, konkrétně čtyři měsíce a deset dní, a náleží manželkám, kterým jejich manžel zemřel.

¹¹⁴ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

¹¹⁵ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

Od tohoto konceptu se nepatrně odchyľují šiité. Āekací doba je u nich stanovena odlišně. Představuje časový interval mezi dvěma periodami. V případě, že by jedna z period vynechala, činí čekací lhůta maximálně 78 dní.¹¹⁶

V alžírském zákonodárství se ještě rozlišuje čekací doba pro těhotnou ženu a pro netěhotnou. Pro těhotnou ženu činí čekací doba až 10 měsíců. Čekací lhůta pro ženu netěhotnou trvá podle málikovské právní školy tři periody menstruačního cyklu, nebo dle práva nového tři měsíce. Po smrti manžela nebo po oficiálním prohlášení za nezvěstného je čekací doba v Alžíru stanovena rovněž na čtyři měsíce a deset dní.¹¹⁷

Dle íránského občanského zákoníku je žena povinna po rozvodu nějaký čas vyčkat a nevdávat se. Toto období se nazývá *idda* a trvá tři měsíce. V tomto stádiu se ovšem mohou objevit okolnosti (týkající se výživného, nebo práva dědického), za kterých se i s rozvedenou ženou bude jednat jako s provdanou.¹¹⁸

5.2.1.5. Překážka trojího zapuzení

Další překážkou pro uzavření manželství je trojnásobné vyhnání manželky mužem. Při trojím zapuzení se rozvod stává neodvolatelným. V takovém případě se muž již nemůže se svou trojnásobně vyhnanou manželkou znovu oženit. Pokud se ovšem žena po uplynutí čekací doby znovu vdá a její manželství zanikne (buď smrtí manžela či rozvodem), je možné, aby si opět vzala svého předchozího muže, který ji třikrát zapudil (ovšem rovněž až po uplynutí tzv. *iddy*).¹¹⁹

Alžírská úprava trojího zapuzení je velmi podobná té tradiční. Ženy, které byly třikrát a tím definitivně vyhnány stejným mužem, nesmějí s ním znovu vstoupit do svazku manželského. Tento zákaz odpadne, pokud je žena provdána

¹¹⁶ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

¹¹⁷ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*". 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹¹⁸ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹¹⁹ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

za jiného muže a toto manželství skončí. V takovém případě pak může uzavřít manželství s původním manželem, který ji třikrát zapudil.¹²⁰

5.2.1.6. Nepovolený pohlavní styk a těhotenství

Při nedovoleném pohlavním styku existují pouze dvě varianty. První z nich se zakládá na skutečnosti, že budoucí manžel je identický s tím, se kterým se žena pohlavně stýkala a i v případě jejího těhotenství je možné, aby s ním manželství uzavřela.

Při druhé variantě není budoucí manžel tím, se kterým měla žena pohlavní styk. Ale i za těchto okolností lze vstoupit do svazku manželského, ovšem až po uplynutí následující menstruace.

V případě otěhotnění ženy s jiným mužem můžou snoubenci uzavřít manželství, ale manžel se nesmí se svou ženou stýkat až do jejího porodu.¹²¹

5.2.1.7. Zatracení ženy (*lean*)

Tuto překážku pro uzavření manželství najdeme v íránském zákonodárství. Ve smyslu islámského práva představuje pojem zatracení obvinění muže z nezákonného pohlavního styku jeho ženy. Toto prohlášení učiní manžel jako očitý svědek před soudem a na jeho základě je žena zatracena. Dle §1052 občanského zákoníku je obnovení svazku manželského na základě zatracení navždy zakázáno. Stejným paragrafem je dále předepsáno, že takovýto rozvod zajišťuje trvalou překážku pro uzavření manželství.¹²²

¹²⁰ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹²¹ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

¹²² SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

5.2.1.8. Pouť do Mekky

Další překážkou pro uzavření manželství je pouť do Mekky.¹²³ Až na hanafitskou právní školu považují všechny ostatní uzavření manželství během poutě do Mekky za neplatné.¹²⁴

Věřící, kteří se nacházejí na své cestě do Mekky, nesmějí vstoupit do manželství. Tato pouť trvá 10 – 12 dní, během níž je zakázáno sňatek uzavřít. Pouť do Mekky je pro muslimy velmi důležitý obřad, který se vyznačuje různými detailně popsány zásadami. V průběhu tohoto období je dle islámského chápání zakázáno vkročit do svazku manželského.¹²⁵

5.2.1.9. Věková hranice pro uzavření manželství

Tak jako evropské státy rozlišuje i islámské právo mezi plnou způsobilostí k právním úkonům a způsobilostí omezenou, která se vyvíjí postupně na základě duševní a mravní vyspělosti jedince. S nabytím plnoletosti končí rodičovská nebo poručnická moc nad jednotlivcem. Plnoletost je stanovena v každém islámském státě dle jejich vlastních zákonů odlišně. V Alžiru například nastává plnoletost dovršením devatenácti let,¹²⁶ v Íránu,¹²⁷ Jordánsku, Libanonu a Sýrii se zase nabývá plná způsobilost k právním úkonům v den osmnáctých narozenin, v Egyptě, Kuvajtu, Libyi, Maroku a ve Spojených arabských emirátech se člověk stává plnoletým v jednadvaceti a v Tunisu ve dvaceti letech.¹²⁸

Islámské právo dále vymezuje způsobilost k uzavření manželství, která je od plnoletosti odlišena. Za kritérium pro určení této způsobilosti je dle islámského práva považována pohlavní zralost jedince neboli puberta. Ta přichází u dívek s první menstruací a u chlapců s první ejakulací. Chlapci sice mohou uzavřít

¹²³ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹²⁴ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

¹²⁵ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹²⁶ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹²⁷ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹²⁸ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

manželství i před nástupem puberty, ale teprve po jejich první ejakulaci nastávají právní následky, např. plnění výživové povinnosti ke své manželce.¹²⁹

V některých pramenech práva není pohlavní vyspělost určena menstruací či ejakulací, ale věkovou hranicí. Tyto zdroje uvádějí, že chlapec je způsobilý uzavřít manželství dovršením dvanácti let a dívka dovršením devíti let, horní věková hranice je pak pro obě pohlaví stanovena na 15 let. Jak již bylo výše uvedeno, manželství je pro muslimy velice důležité a je doporučované každému, možná proto je věková hranice stanovena tak nízko.¹³⁰ „Dle jednoho „*hadíthu*“ je šťastný ten otec, který provdal svou dceru dříve, než se u ní ukázala první menstruace.“¹³¹

Ačkoli by se mohlo zdát, že věková hranice pro oba budoucí manžele je velice nízká, většina islámských států ve svých právních předpisech stanovila věkovou hranici pro uzavření manželství daleko vyšší. Pro srovnání si zde uvedme alespoň několik příkladů:

Stát	dívka	chlapec
Alžír	18	21 (let)
Egypt	16	18 (let)
Írák	18	18 (let)
Jemen	15	15 (let)
Jordánsko	15	16 (let)
Kuvajt	15	17 (let)
Libanon	17	18 (let)
Libye	20	20 (let)
Maroko	15	18 (let)
Spojené arabské emiráty	16	18 (let)
Sýrie	17	18 (let)
Tunisko	17	20 (let)

¹²⁹ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹³⁰ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹³¹ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7, str. 61.

Z výše uvedeného je patrné, že věková hranice pro uzavření manželství ve většině států není stanovena nižší než 15 let.¹³² Ovšem i zde existují výjimky. Ve státě Írán, kde je tento institut upraven v občanském zákoníku, nebyl zatím bohužel překonán vliv klasického islámského práva a věková hranice pro uzavření manželství je vymezena na 9 let u dívky a 15 let u chlapce. I když se iránská odpůrci tohoto zastaralého ustanovení usilovně snaží o zvýšení věkové hranice, zastánci klasického práva o tom nechtějí ani slyšet, neboť by to údajně odporovalo původní myšlence islámu. Přitom před cca 40 lety platilo v Íránu jiné ustanovení, které zakazovalo uzavření manželství ženě mladší 18 let a chlapci mladšímu 20 let, jenže to se bohužel změnilo do dnešní podoby.¹³³

I když je minimální věková hranice upravena vnitřními předpisy státu, je možné obrátit se na soud, aby tuto hranici snížil. Vše ovšem záleží na posouzení soudu a na vyhodnocení vyspělosti potencionálních manželů.

Ne ve všech státech je ovšem nejnižší věková hranice pro uzavření manželství upravena právními předpisy státu, v takových případech platí ustanovení šaría.

Vedle ustanovení o minimální věkové hranici pro oba budoucí manžele existují v některých státech také nařízení o maximálním rozdílu ve věku mezi mužem a ženou, kteří spolu chtějí vstoupit do svazku manželského. Pokud věkový rozdíl přesáhne stanovenou míru, je zapotřebí schválení takového sňatku soudem.¹³⁴ „Například podle jemenského zákona se zakazuje vstoupit do manželství ženě mladší než 35 let s mužem o více než 20 let starším. Jordánský zákon pak stanoví, že pokud je muž starší o více jak 20 let než žena, která ještě nedovršila 18 let, manželská smlouva se může uzavřít pod podmínkou, že soudce zjistí dobrovolnost vstupu ženy do manželství.“¹³⁵

¹³² EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹³³ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹³⁴ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹³⁵ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7, str. 61.

5.2.2. Souhlas určitých osob

Pro platné uzavření manželství je velmi důležitý souhlas určitých osob. V právu evropských zemí tento souhlas udělují snoubenci sami, ovšem v islámském právu je tomu poněkud jinak.

Islámské právo rozlišuje mezi zletilostí a nezletilostí snoubenců. V případě zletilosti budoucího manžela musí se sňatkem souhlasit on sám. Pokud je ovšem nezletilý, je zastoupen svým opatrovníkem, který uděluje souhlas za něj. V islámském právu je možné, aby nezletilého chlapce oženil jeho zástupce i proti jeho vůli.¹³⁶

Častějším jevem je ovšem zastoupení ženy při uzavírání manželství. Žena bývá zastoupena tzv. „*walím*“, což je mnohdy její otec, dědeček, případně mužský příbuzný z otcovy strany nebo soudce, pokud není ani jednoho z nich.¹³⁷

Za stranu snoubenky uděluje ve většině případů souhlas s uzavřením manželství její opatrovník. Souhlas ženy se vstupem do manželství není tedy vždy nutný. Abychom pochopili celou problematiku, musíme začít pěkně od začátku. Nejprve je třeba rozdělit snoubenku na zletilou nebo nezletilou. Nezletilá dívka musí být vždy zastoupena. To platí i o ženě zletilé, až na jednu výjimku. Tu představuje hanafitská právní škola, která jako jediná povoluje plnoleté ženě uzavřít manželství bez souhlasu svého „*walího*“. Ten disponuje ovšem právem obrátit se na soud s žádostí o zrušení uzavřeného manželství, pokud se domnívá, že partner, kterého si žena zvolila, není pro ni příhodným.

Když pomineme výše zmíněnou výjimku, souhlas s uzavřením manželství uděluje vždy zástupce ženy. Naši pozornost teď ovšem zaměříme na souhlas budoucí manželky, zda je nutný či nikoli. V případě nezletilosti dívky je její souhlas se sňatkem nepodstatný. Její zástupce jí může provdat i proti její vůli.

Pokud je žena při uzavírání manželství zletilá, její souhlas je nezbytný. Odlišné stanovisko k tomuto zaujímají šafiovci, dle kterých je souhlas vyžadován jen u ženy, která dosud neměla pohlavní styk. Dle islámské tradice nemusí být souhlas projeven přímo a výslovně, postačí jen mlčení, pousmání se či tiché

¹³⁶ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: *Acta iuridica Olomoucenis*, Olomouc, 2010. Vol. 5., No. 1.

¹³⁷ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

vzlykání, i to je pokládáno za souhlas se sňatkem. Pouze důrazné odmítnutí či hlučný pláč je známkou nesouhlasu ženy s manželstvím.¹³⁸

V případě nezletilosti jednoho ze snoubenců může nastat situace, kdy jeden z nich má dva zástupce (dva příbuzné stejné důležitosti). Za takovýchto okolností může být nezletilec dvakrát provdán či oženěn. Mezníkem pro určení, které manželství je účinné, se stává den či hodina, kdy byl sňatek uzavřen. Pokud byla manželství uzavřena ve stejnou dobu, nebo pokud není jasné, které bylo sjednáno dříve, pak jsou obě manželství buď neplatná (v případě dívky) nebo obě platná (v případě muže), neboť polygamie je dle Koránu povolena.

Další problém může nastat, pokud nezletilec vstoupí do svazku manželského bez svolení svého zástupce. Platnost takového manželství nastane tehdy, pokud opatrovník posléze projeví souhlas s takto uzavřeným sňatkem.¹³⁹

Dle íránského občanského zákoníku je sňatek ženy, která se vdává poprvé, závislý na povolení jejího otce, případně dědečka, nedbaje na její zletilost. Zdráhá-li se otec (dědeček) souhlas se sňatkem udělit, má žena možnost požádat soud o svolení manželství uzavřít, přičemž rodinnému soudu svého budoucího manžela musí představit. Soud vyzve otce (dědu) nevěsty, aby sdělil své stanovisko k eventuálnímu sňatku. Pokud soud během 15 dnů neobdrží od otce (dědy) odpověď, může sám uzavření manželství ženě povolit. V případě, že záporné stanovisko otce (dědy) je neopodstatněné, může soud rovněž souhlas se sňatkem udělit.

Právní teoretici šiitů zaujímají v tomto ohledu různá postavení. Někteří zastávají názor, že žena je oprávněna vybrat si manžela a provdat se za něj bez souhlasu svého otce, pokud je již pohlavně vyspělá (dosáhla puberty), nezávisle na tom, zda je to její první manželství. Jiní právní teoretici jsou toho mínění, že při prvním manželství je souhlas otce bezpodmínečný. Existuje ještě třetí skupina, podle které je výběr ženy a jeho schválení otcem nezbytné.

Zákonodárce v Íránu se ztotožňuje s třetí možností. Považuje to za nejlepší možné řešení, neboť spojení lásky (panující mezi snoubenci) a zkušeností (otce, který se sňatkem souhlasí) musí bezesporu vyústit ve štěstí potencionálních manželů. Souhlas otce je vyžadován pouze v případě, pokud se jedná o první

¹³⁸ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹³⁹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

manželství. Íránský kasační soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že nutnost svolení otce se sňatkem není nezbytné, pokud již neexistuje panenství ženy.¹⁴⁰

Nové rodinné právo platné v Alžíru odebralo otcí možnost provdat svou dceru z donucení. Tím bylo dosaženo pokroku v rámci nezávislosti ženy. Otcí ovšem zůstalo právo výhrady při výběru partnera.¹⁴¹

V islámském právu je také možné nechat se při uzavírání manželství zastoupit na základě plné moci. Zmocněnec jedná v rozsahu udělených pravomocí a tím vyjadřuje vůli zmocnitele. Plná moc k uzavření manželství může být udělena v obecné nebo konkrétní formě. Obecná plná moc umožňuje zmocněnci, aby sám rozhodl o vhodném protějšku pro ženu/muže a na základě zastoupení s ním uzavřel manželství. Konkrétní plná moc opravňuje zmocněnce k tomu, aby uzavřel manželství pro zmocnitele s osobou uvedenou v plné moci. V případě překročení pravomocí je na zmocniteli, zda takové jednání uzná za své či nikoliv.

Plná moc může být udělena jak písemně, tak ústně. Pro eventuální nesrovnalosti v obsahu plné moci je lepší, když jsou při její udělení přítomni svědkové. Na základě speciálního ustanovení v plné moci je možné, aby zmocněnec převedl pravomoc jemu svěřené na další osobu.¹⁴²

Íránský občanský zákoník považuje uzavření manželského sňatku za neosobní právní úkon. Z tohoto důvodu je možné se při něm nechat zastoupit na základě plné moci. Obě dvě strany jsou oprávněné zplnomocnit jiného k zastupování při uzavírání manželství. Zmocněnec může dle íránského zákona předat plnou moc třetí osobě.¹⁴³

Alžírské rodinné právo rovněž umožňuje uzavřít manželství v zastoupení. V případě nepřítomnosti obou snoubenců je možné, aby svůj souhlas se sňatkem vyslovili zmocněnci, případně je možné vyjádřit ho písemně. Pokud se budoucí manželé rozhodnou pro svou přítomnost při uzavírání sňatku, mohou svůj souhlas

¹⁴⁰ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹⁴¹ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*". 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹⁴² KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

¹⁴³ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

vyjádřit buď ústně nebo také prostřednictvím gesta, a to konkrétně před soudcem nebo před státním úředníkem.¹⁴⁴

Tradiční islámské právo rozlišuje ještě třetí možnost zastoupení při uzavírání manželství. Prvním bylo zákonné zastoupení „*walím*“, druhé se zakládalo na udělené plné moci a třetí spočívá v jednatelství bez příkazu. Tento způsob zastoupení se opírá o neexistenci plné moci. Přesto manželství místo snoubenců uzavře někdo jiný, ovšem bez zplnomocnění. Pro platnost takto uzavřeného manželství je nutné, aby bylo dodatečně schváleno manželkou.¹⁴⁵

Íránský občanský zákoník rovněž upravuje institut jednatelství bez příkazu při uzavírání manželství. Zákon považuje tento právní úkon za platný. Manželé mohou takto uzavřený sňatek buď akceptovat, nebo odmítnout.¹⁴⁶

5.2.3. Formální náležitosti

Manželství je v islámském právu uzavíráno prostřednictvím smlouvy. Aby smlouva byla platná, musí splňovat určité formální náležitosti. Islámské právo pro tuto dohodu sice nepředepisuje písemnou formu, ale v současnosti je ve většině států zvykem smlouvu písemně vyhotovit a zaregistrovat prostřednictvím státního úřadu. Neregistrovaná manželství, označována často jako neoficiální, negarantují manželům všechna zákonem stanovená práva, obzvláště při soudním vyrovnání. Registrací uzavřených manželství si stát zajišťuje určitý vliv na formu manželské smlouvy.¹⁴⁷

Mezi další formální náležitosti se řadí jazyk, ve kterém je smlouva uzavírána. Dle hanafitské, málikovské a hanbalovské právní školy není nutné, aby byla dohoda sepsána v jazyce arabském. Šáfiovci naopak zastávají názor, že manželská smlouva musí být uzavřena v arabském jazyce. Svůj úsudek

¹⁴⁴ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹⁴⁵ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

¹⁴⁶ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹⁴⁷ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

zdůvodňují tím, že manželství je stejně důležité jako molitba, proto vyžaduje arabský jazyk.¹⁴⁸

Manželská smlouva musí obsahovat dva podstatné prvky. První důležitou složkou je doklad, který potvrzuje uzavření manželství. Druhým prvkem manželské dohody je smlouva, nebo dodatek ke smlouvě, kde je stanoveno věno, jakožto další okolnost podmiňující uzavření manželství. Ujednání o stanovení věna nesmí odporovat právním normám.

Oba dva důležité elementy mohou být sloučeny do jednoho dokumentu, nebo mohou být od sebe odděleny a každý zvlášť obsažen ve své listině. Příkladem státu, kde jsou oba dva prvky od sebe izolovány, je Alžír.

Dle Koránu je při uzavírání manželské smlouvy nezbytná přítomnost svědků. Těmi mohou být dva muži, nebo jeden muž a dvě ženy, přičemž všichni svědkové musejí být plnoletí a muslimského vyznání.¹⁴⁹ „Svědectví žen o uzavírání manželství ale připouští jen Hanafitci. Ti jsou natolik liberální, že dokonce dovolují v případě, že žena je křesťanka nebo židovka, svědka její víry.“¹⁵⁰

Íránské zákonodárství rovněž vyžaduje, aby při uzavírání manželské smlouvy byly přítomni svědkové. Ti jsou důležití jak pro platnost manželství, tak pro doklad o uzavření sňatku, který je oficiálním dokumentem. Zákon vyžaduje přítomnost dvou svědků. Z toho můžeme odvodit, že oba svědkové musejí být mužského pohlaví. Zákon sice o ničem takovém nehovoří, ale kdyby to umožňoval, počet svědků by byl o jeden zvýšen.¹⁵¹

Podle alžírského zákona je přítomnost svědků při uzavírání manželské smlouvy před soudcem nebo matrikářem nezbytná. Chybějí-li svědkové, manželství je považováno za vadné. V zákoně o rodině je stanoveno, že svědkové musejí splňovat podmínky plnoletosti a mohou jimi býti dva muži nebo jeden muž a dvě ženy. Alžírský zákonodárce rovněž pamatuje na existenci právních škol a na

¹⁴⁸ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹⁴⁹ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹⁵⁰ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010. Str. 74.

¹⁵¹ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

jejich stanovisko ohledně svědků ženského pohlaví, proto v zákoně odkazuje na názory jednotlivých právních škol.¹⁵²

Jednoduchá svatební smlouva vypadá následovně:

„ Smlouva o uzavření manželství

*Ve jménu Boha milosrdného a slitovného: Tato smlouva byla uzavřena v.... dne
..... mezi.....a mezi.....*

Muž a žena jsou islámského vyznání (případně uvést, jakého vyznání je žena).

Obě smluvní strany souhlasí se vzájemným uzavřením manželství.

Snoubenec platně prohlásil: „Oženil jsem se s Tebou.“

Snoubenka jeho ofertu akceptovala prohlášením: „Souhlasím.“

Oba účastníci tímto potvrzují přede dvěma svědky (jedním svědkem a dvěma svědkyněmi), že uzavřeli manželství

podpis soudce

podpisy svědků

*podpisy snoubenců*¹⁵³

Mimo základní verzi je možné do manželské smlouvy zakomponovat i některá další ujednání. Příkladem může být zanesení zákazu polygamie do smlouvy, což dovoluje hanbalovská právní škola. Ostatní právní školy toto nepřipouštějí, ale pro změnu umožňují ženě podat žádost o rozvod na základě dalšího sňatku, který uzavřel její manžel. Další podmínkou, která může být zanesena do smlouvy, je právo ženy na její dostudování či zaměstnání. V dohodě o uzavření manželství mohou být rovněž sjednány rozšiřující podmínky, za kterých může žena požadovat rozvod manželství.

Výše uvedená ustanovení jsou pouhým demonstrativním výčtem těch, která mohou být do smlouvy zanesena. V podstatě by se dalo říci, že je dovoleno

¹⁵² KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹⁵³ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003. Str. 1015.

do manželské smlouvy zahrnout jakékoli podmínky či ujednání. Jediným kritériem je jejich soulad s právními předpisy a možnost jejich splnění.¹⁵⁴

5.2.4. Věno (mahr)

Věno, neboli *mahr*, symbolizuje v islámském právu určitý majetek, který obdrží žena při uzavírání manželství. Dle evropského chápání věna, které do sňatku přináší žena jako takovou počáteční výbavu, je tento pojem v islámských státech chápán opačně. Věno není chápáno jako určitý majetek, který je vkládán do manželství, nýbrž slouží pouze k potřebám ženy.

Obecně je *mahr* považován za takovou finanční náhradu, kterou muž poskytuje ženě za to, že po uzavření manželství s ním bude udržovat pohlavní styk a rodit jeho děti. V soudobém islámském právu však *mahr* představuje určitou úctu muže k ženě a je garancí jejího materiálního zaopatření v průběhu manželství a eventuálně i po jeho zániku.¹⁵⁵

Věno je dle názoru hanafitské, hanbalovské a málikovské právní školy považováno za zásadní součást každé manželské smlouvy.¹⁵⁶ Věnem nemusí být bezpodmínečně peněžní obnos, ale třeba také určitá hodnotná věc, kterou lze považovat za *mahr* dle zákona.¹⁵⁷

Okamžik splatnosti *mahru* nastává většinou ihned po konzumaci manželství. V manželské smlouvě lze ale ustanovit vyplacení věna na dobu pozdější, například až po smrti manžela nebo po rozvodu manželství. Obě možnosti uznává většina arabských států (Alžír, Írák, Jemen, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Libye, Maroko, Sýrie a Spojené arabské emiráty). Možné je rovněž rozdělit věno na několik splátek.

Výše věna není pevně stanovena zákonem. Řídí se zpravidla všeobecnými sociálními předpoklady manželů a rovněž zvyklostmi typickými pro danou

¹⁵⁴ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹⁵⁵ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹⁵⁶ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

¹⁵⁷ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

oblast.¹⁵⁸ Důležitou roli hraje rovněž aristokratičnost, cudnost, půvab a inteligence nevěsty.

I když je dívka z velmi dobré rodiny, je chytrá, krásná a není pochyb o její nevinosti, přesto není v islámských státech žádoucí, aby výše věna byla přemrštěná. Důvodem je většinový nezájem mužů o tyto ženy a rovněž i nedostatek financí, proto si muži hledají své budoucí manželky v ostatních, především chudších státech. Tím se může stát, že spousta bohatších žen zůstane tzv. na ocet, tedy bez manžela. Některé státy (např. Sýrie, Saudská Arábie, Libye) se tomuto chtějí vyvarovat, a proto zanesly do zákonodárství určité výhody pro novomanžele, kteří pocházejí ze stejné země a mají stejné zázemí. Příkladem může být finanční výpomoc při vstupu do manželství, nebo půjčka na vyplacení věna.¹⁵⁹

Konkrétní suma bývá zpravidla uvedena v manželské smlouvě, rovněž může být do smlouvy zaznamenán pouze dodatek, že věno je v přiměřeném množství,¹⁶⁰ eventuálně může být sepsána i doplňující smlouva o majetku, například v následujícím znění:

„Došlo k následující dohodě o majetku:

1) Manžel vyplatí manželce mahr ve výši..... Částka ve výši bude uhrazena při uzavření sňatku a zbývající část ve výši bude zaplácena při zrušení manželství (v případě smrti manžela uhradí dědicové).

2) Manžel se zavazuje platit své manželce měsíční kapesné ve výši.....

3) Manželka má právo žádat zrušení manželství, jestliže

- se manžel po dobu dvou let nepostará o výživné,*
- manžel se ožení s další ženou,*
- manžel nedostojí po tři léta svým manželským povinnostem bez závažných důvodů,*
- manžel bude manželku hrubě urážet,*
- manžel bude bránit manželce ve výkonu jejích svrchovaných práv,*

¹⁵⁸ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹⁵⁹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

¹⁶⁰ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

- soužití manželů se ukáže nesnesitelným.

podpis soudce

podpis walího

podpis snoubence¹⁶¹

Dle většinového mínění přechází věno do vlastnictví ženy. Pouze hanbalovská právní škola toleruje při sňatku nezletilé dívky výjimku, která představuje právo otce na část *mahru*. V některých oblastech je zvykem, že si manželky za své věno koupí prvotní vybavení do domácnosti.¹⁶²

Jak již bylo výše uvedeno, věno se ženě vyplácí zpravidla po konzumaci manželství. Pokud je ale zrušeno na žádost muže ještě dříve, než k tomu vůbec dojde, žena má přesto nárok alespoň na jeho část, většinou jí připadne polovina věna.¹⁶³ Jestliže k zániku manželství dojde na popud ženy, je povinna muži vrátit tu část *mahru*, která už jí byla darována.

Nárok manželky na úplné vyplacení věna nastává tehdy, pokud manželé spolu fakticky žijí (nebo existuje domněnka, že tomu tak je) nezávisle na tom, zda manželství bylo uzavřeno platně či nikoli. Nárok ženy na celé věno vzniká rovněž v případě smrti manžela, přestože ještě nedošlo k naplnění manželství. Její právo nezaniká ani tehdy, pokud bylo manželství zrušeno na základě jejího provinění.

V případě nevyplacení *mahru* dle stanovené smlouvy, je žena oprávněna odmítnout poslušnost manželovi až do okamžiku, kdy je jí věno vydáno.¹⁶⁴

Institut *mahru* nalezneme jak v zákonodárství islámských zemí, tak i ve „Svaté Knize“:

Súra 4, verš 4

„A dávejte ženám obvěnění jako dar; jestliže vám z laskavosti dají něco z toho, tedy toho užijte ve zdraví a spokojenosti.“¹⁶⁵

¹⁶¹ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003. Str. 1023.

¹⁶² BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹⁶³ EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.

¹⁶⁴ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

¹⁶⁵ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

Alžírský zákon o rodině požaduje pevné zakotvení výše věna v manželské smlouvě. Termín splatnosti může být volně stanoven na základě úmluvy partnerů. Lze vyjednat vyplacení věna při podpisu smlouvy, nebo je možné vyčkat až do naplnění manželského svazku, případně může žena věno obdržet až po rozvodu či smrti manžela. Případné rozdělení *mahru* na splátky, kdy první je splatná okamžitě a druhá později, alžírský zákon rovněž umožňuje. Při rozvodu manželství před jeho konzumací náleží ženě jen polovina věna.¹⁶⁶

5.3. Právní následky uzavření manželství

Po uzavření manželství nastávají mezi manžely právní následky. Zcela obecně lze říci, že zahrnují především katalog vzájemných práv a povinností. Právní následky lze rozdělit na oblast osobních a majetkových práv a povinností.

5.3.1. Okruh osobních práv a povinností

Manželství představuje jedinou právně povolenou možnost muže a ženy, jak mít sexuální vztah. Tomu odpovídá i trestní sankce za případný mimomanželský pohlavní styk. Zároveň to ale zahrnuje i oboustrannou povinnost uspokojovat potřeby partnera v této oblasti.

Z Koránu vychází jednoznačně přednostní postavení muže jako hlavy rodiny. To on má právo určit ženě místo jejího bydliště, případně i omezit její volnost pohybu. Jemu náleží úkol poučit svou ženu o správném chování, pokud je to nezbytné. Dle Koránu má ovšem i právo svou manželku spravedlivě potrestat. To ovšem vede často k neoprávněnému chování a nepřiměřenému trestání.

Sám prorok byl odpůrcem fyzického násilí na ženách a dětech a o tento názor se opírají i odpůrci trestání. Neodpírají právo muže na výchovu své ženy, ale nepřipouštějí její nepřiměřené trestání. Dle jejich názoru je to zavrženíhodné chování a způsobuje nepřiměřený psychický tlak na ženu.¹⁶⁷

Ačkoli má muž pravomoc svou ženu potrestat i fyzicky, je nabádán islámskými zákonodárci, aby se k ní choval vlídně, spravedlivě, šetrně a trpělivě.

¹⁶⁶ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*. 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹⁶⁷ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lankg, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

Manželka je povinna respektovat svého manžela, pečovat o společnou domácnost, být svému muži věrná a udržovat s ním intimní vztah. Za tyto služby jsou jí naopak od manžela poskytovány finanční prostředky a materiální zabezpečení.

Muž je oprávněn své manželce zakázat kontakt jak s jejími kamarádkami, tak i s rodinnými příslušníky. Své rodiče je žena oprávněna navštěvovat jednou za týden v jejich bytě a rovněž je může pozvat k sobě domů pouze jedenkrát za týden. Zbytek rodiny navštěvuje jednou za rok u nich doma nebo mohou jednou za rok přijet oni k ní. Bez svolení svého manžela u nich ale nesmí strávit noc. V případě nemoci otce je ovšem ženě povoleno pečovat o něj po celou dobu, i bez povolení jejího muže.

Pokud muž žije v polygammním svazku, musí všem svým ženám poskytovat stejný životní standart. Je povinen pobývat s každou ženou stejně dlouhou dobu. Nemůže trávit každou noc či den u jedné manželky, ale musí je poctivě střídat. Pokud by tomu tak nebylo, jsou ženy oprávněny domáhat se svého práva soudní cestou.

V případě onemocnění jedné z manželek je muži dovoleno věnovat jí více času a je-li to nezbytně nutné, může všechen čas trávit pouze s ní. Po jejím uzdravení je ovšem muž povinen ostatním ženám vynahradit tu dobu, po kterou zůstal pouze s jednou ženou. Pokud by nastala situace, že by onemocněl muž a nemohl by navštěvovat své ženy, zůstane u jedné z nich a ostatním manželkám ten čas strávený stranou vynahradí po svém uzdravení.

Pojede-li muž na služební cestu, zvolí si jednu z manželek, která ho na jeho cestě bude doprovázet. V případě nerozhodnosti muže je na ženách, jak se mezi sebou dohodnou.¹⁶⁸

Okruh osobních práv a povinností odpovídá v íránském právu představě klasického islámského práva. Zakládá se na absolutním právu manžela požadovat pohlavní styk po své ženě. Ta ho nesmí bez pádných důvodů odmítnat.

Dále je žena dle íránského rodinného práva povinna bydlet tam, kde jí určí její manžel. Rovněž jí muž může zakázat vykonávat své povolání.

Právo pečovat o děti náleží oběma rodičům, i když větší vliv na ně má samozřejmě otec. Jsou de facto v jeho moci.¹⁶⁹

¹⁶⁸ KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.

Alžírský zákon o rodině definuje povinnosti pro oba manžele. V první řadě jsou partneři zavázáni opatrovat své manželství a naplňovat úkoly společného života. Dále se mají starat o blaho rodiny a o řádnou výchovu svých dětí. V neposlední řadě jim náleží povinnost udržovat dobré vztahy s rodiči a ostatními příbuznými.

Ostatní práva a povinnosti manželů odpovídají pojetí tradičního islámského práva.¹⁷⁰

5.3.2. Okruh majetkových práv a povinností

Jako kompenzaci za výše uvedené povinnosti ženy je manžel výhradním živitelem rodiny. Žena nikterak neodpovídá za finanční chod domácnosti, ani na ni nepřispívá. Veškeré náklady ženy i dětí hradí muž. Má-li více manželek, je zavázán vyživovat všechny stejnou měrou.

Výše výživného se přizpůsobuje příjmu manžela a potřebám ženy. Neplatí-li muž po konzumaci manželství žádné výživné, může žena podat žalobu na jeho vynucení. Pro případ, že manžel nedisponuje potřebnými finančními prostředky, může soud zmocnit ženu, aby si vzala půjčku jménem manžela.¹⁷¹ Pokud muž není schopen zabezpečit svou manželku, lze žádat o zrušení sňatku. Existuje ale také možnost, že se objeví někdo, kdo je ochoten rodině finančně pomoci. Může muži nabídnout buď půjčku, nebo ho obdaruje různými dary, které slouží k běžnému upotřebení. Manžel musí tuto výpomoc vždy přijmout, neboť on je živitelem rodiny a zavázal se o ni postarat.

Muž může realizovat svou vyživovací povinnost dvěma způsoby. První spočívá v tom, že sám nakupuje potraviny, hygienické potřeby, případně i jiné věci potřebné do domácnosti. Druhou možností je dávat manželce určitou finanční částku a ta nezbytnosti opatří sama.

Žena má nárok rovněž na kompletní oblečení, a to dvakrát ročně. Muž je povinen obstarat jí jedno souhrnné pro letní období a jedno pro zimní. Před

¹⁶⁹ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

¹⁷⁰ KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*". 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.

¹⁷¹ SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.

uplynutím tohoto intervalu není muž zavázán oblečení pro ženu kupovat, i kdyby už bylo roztrhané. Jako při nákupu potravin má muž dvě možnosti. Buď bude nakupovat sám, nebo poskytne manželce určitou finanční sumu, aby si oblečení pořídila sama.¹⁷²

Dle íránského práva hraje muž v rodině hlavní roli. Je považován za jejího představitele. Z tohoto důvodu ho zákonodárce zavázal, aby se o ni finančně postaral. Manželka není absolutně povinna muži finančně pomáhat.

Výše a rozsah výživného závisí na potřebách ženy a zahrnuje potraviny, oblečení a život v domácnosti.

Muž není zavázán k výživnému v případě, že jeho žena odmítá plnit svoje manželské povinnosti. Pokud se manželka bez jakéhokoli závažného důvodu nestará o rodinu, nemá nárok na výživné.

Zdráhá-li se manžel platit své ženě výživné, není ona dle íránského zákonodárství povinna ho poslouchat a plnit podmínky manželství.¹⁷³

¹⁷² KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č.10, Praha, 2003.

¹⁷³ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

6. Druhy manželství

Na rozdíl od českého práva rozlišuje právo islámské několik druhů manželství. Mezi nejdůležitější patří manželství trvalé a dočasné.

Manželství trvalé je nejrozšířenějším typem sňatku. Není omezeno žádnou časovou lhůtou, či nějakou jinou podmínkou. Manželství se v islámském právu uzavírá pomocí smlouvy. Jakákoli smlouva je všeobecně sjednávána na dobu neurčitou. To platí i pro smlouvu manželskou.

Druhý typ manželství, označovaný jako „*nikáh al-mutah*“, uznávají pouze šíité. Jedná se o manželství dočasné a je uzavíráno na konkrétně stanovenou dobu (1 hodina – 99 let). Sunnité takovýto sňatek výslovně zakazují. Pokládají ho za legalizaci promiskuity.

Šíité při ospravedlňování dočasného manželství odkazují na Korán, kde je dle jejich interpretace uzavření takového manželství možné. Sunnité naproti tomu opírají svá tvrzení o velkou řadu *hadithů*, dle kterých by Muhammad nikdy dočasné manželství neschvaloval.¹⁷⁴

Súra 4, verš 24:

„A (jsou vám zakázány také) muhsany mezi ženami kromě těch, jichž zmocnily se vaše pravice a to je vám předepsáno Bohem! A vedle toho je vám dovoleno, abyste si hledali manželky pomocí jmění svého jako muži spořádaní, nikoliv prostopášní. A za to, co jste užívali s těmito ženami, dejte jim jejich odměnu podle ustanovení. A nebude pro vás hříchem, na čem se vzájemně dohodnete po stanovené době - a Bůh je vševědoucí, moudrý.“¹⁷⁵

Dočasné manželství se rovněž uzavírá pomocí smlouvy. Ale na rozdíl od manželství trvalého je ve smlouvě uvedena doba, pro kterou se toto manželství uzavírá, ostatní ujednání zůstávají stejná. Časová lhůta může být stanovena pomocí hodin, dnů, měsíců nebo i let, případně může být manželství omezeno počtem pohlavních styků.

¹⁷⁴ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹⁷⁵ Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.

Není-li ve smlouvě doba trvání sňatku vymezena, manželství nemůže být platné jako dočasné, nýbrž bude uznávané jako manželství trvalé.

Mnohoženství je v islámském právu všeobecně povoleno. Pokud muž uzavře manželství na dobu neurčitou, počet jeho manželek je omezen na maximálně čtyři ženy. V případě uzavírání sňatku na dobu určitou tomu ovšem tak není. Muž se může oženit s tolika ženami, s kolika bude jenom chtít. Počet manželek není při dočasném manželství nikterak regulován.

Po uzavření dočasného manželství nedisponují manželé stejnými právy ani povinnostmi jako při sňatku trvalém. Manžel není povinen vyživovat ženu ani děti, i když jsou jeho. Žena nemá rovněž právo po svém muži dědit, naopak disponuje svobodnějším režimem, nemusí dodržovat pravidla stanovená manželem a může se volněji pohybovat mimo své bydliště.¹⁷⁶

V případě souhlasu obou manželů je možné, aby se manželství dočasné změnilo v manželství trvalé. Pokud by ale manželé chtěli své manželství prodloužit o určitou dobu, musejí uzavřít novou smlouvu.

Dočasné manželství lze zrušit dvěma způsoby. Prvním je uplynutí doby, na kterou bylo manželství uzavřeno. Po skončení lhůty, uvedené v manželské smlouvě, je manželství automaticky zrušeno. Druhým způsobem je rozvod manželství, na základě jehož musí žena vyčkat 45 dní, než může uzavřít další sňatek.

Manželství na dobu určitou má i své pozitivní stránky. Jedná se o případy, kdy je žena nucena pobývat v domě s cizími muži, což je podle šarií zakázané. V takovém případě uzavře žena s jedním z mužů (pokud možno nezletilým) dočasné manželství, a tím se vyvaruje porušení islámského práva.

Dalším případem může být situace, kdy se starší muž cítí osamocen a najde si partnerku, která je ochotná trávit s ním čas a starat se o něj. Dle islámského práva by žena nemohla pobývat v jeho domě, ale pokud spolu uzavřou dočasné manželství, obzvláště jestliže se oba vzdají práva na intimní vztah, šarie to neodporuje.¹⁷⁷

Dočasné manželství je povoleno ve státě Írán. § 1075 občanského zákoníku jasně říká, že manželství je dočasné, pokud bylo uzavřeno na určitou

¹⁷⁶ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.

¹⁷⁷ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.

dobu. Povaha tohoto sňatku je tvořena především volnějším vztahem mezi mužem a ženou, který je realizován v rámci zákona.¹⁷⁸

¹⁷⁸ SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.

7. Závěr

Celá tato práce pojednává o vzniku manželství jak v tradičním islámském právu, tak i ve státech s převládající muslimskou komunitou. Ačkoli by se mohlo zdát, že islámské právo stanovuje všechna kritéria pro uzavření manželství mezi muslimy, realita v islámských státech je poněkud jiná.

Tradiční islámské právo neboli šaría vymezuje pouze určitá základní pravidla pro vstup snoubenců do svazku manželského. Zákonodárci v jednotlivých státech si pak sami tyto podmínky rozšiřují, zužují nebo přizpůsobují podle dané situace ve společnosti.

Dle islámského smýšlení je manželství považováno za nepostradatelnou součást života každého jedince. Všichni muslimové schopní vstoupit do sňatku jsou povinni toto učinit. Smyslem manželství je plození potomků a rovněž legalizace pohlavního styku, neboť mimomanželský sex je v islámském světě zcela zakázán a také trestán.

Manželství v islámském právu vzniká uzavřením smlouvy mezi snoubencem a snoubenkou („*walím*“), případně prostřednictvím jejich zástupců. Tato smlouva musí obsahovat předepsané náležitosti, jako například označení snoubenců, datum uzavření sňatku nebo výše stanoveného *mahr*. Dále mohou být ve smlouvě zakotvena tzv. nepovinná ujednání. Mezi ně řadíme možnost ženy vymínit si právo na dostudování či svobodnou vůli při volbě zaměstnání a podobně.

Při podpisu manželské smlouvy je povinná přítomnost svědků (dva muži nebo jeden muž a dvě ženy). Pro platné uzavření manželství je rovněž důležitá jeho registrace prostřednictvím státního úřadu.

Potencionálním manželům rovněž nesmí při vstupu do sňatku bránit žádné překážky. Mezi ně patří například příbuzenský vztah snoubenců, rozdíl mezi náboženským vyznáním, polygamie, věk snoubenců, *idda* (čekací čas ženy) a mnoho dalších.

Z uzavřeného manželství vyplývají pro muže i ženu určitá práva a také povinnosti.

Institut uzavírání manželství v islámském světě se sice od našeho právního řádu odlišuje, ale tyto rozdíly nejsou dle mého názoru nikterak markantní.

Islámské právo rozšiřuje podmínky kladené na budoucí manžele například o čekací čas ženy, nebo o jiné podmínky související převážně s islámským náboženstvím. I český právní řád požaduje po snoubencích určité předpoklady, bez kterých manželství nelze uzavřít.

Nejdiskutovanějším tématem v médiích je věk muže a ženy při uzavírání manželství. Tradiční islámské právo povoluje vstup do manželství ženě od devíti let, ale většina států, jak již bylo uvedeno, tuto hranici radikálně zvýšila. I přesto ale v praxi existují případy, kdy dochází ke sňatku velmi mladých lidí.

Podíváme-li se na manželství dle islámského práva trochu jinýma očima a zapomeneme-li na to, co víme o fungování tohoto institutu v evropských státech, dospějeme k názoru, že ne všechno je v islámském světě špatné nebo přísné. Pokud chceme pochopit muslimy a jejich pohled na manželství, musíme se nejprve vžít do jejich role a hlavně proniknout do jejich náboženství, od něhož se vlastně všechno odvíjí.

8. Resumé

Diese Diplomarbeit behandelt die Eheschließung im traditionellen islamischen Recht und im Recht der islamischen Statten, wie die Benennung dieser Arbeit andeutet.

Das islamische Recht begrenzt nur die Grundbedingungen für die Eheschließung. Die islamischen Statten mehrten dann diese Bedingungen, verengen sie oder passen sie der Situation der Gesellschaft an.

Zu Beginn meiner Arbeit beschäftigte ich mich mit der Entstehung und mit den Quellen des islamischen Rechts. Die Hauptquellen des islamischen Rechts sind Koran und sunna. Außer diesen zwei Primärquellen existieren auch die Gesetze der islamischen Statten, die sich in den neuzeitlichen Legislaturen erweitern.

Das vierte Kapitel behandelt die Ehe, das Personalstatut und die islamische Familie. Die Eheschließung wird jedem Muslim empfohlen. Alle Muslime sollten die Trauung abschließen. Der Sinn der Eheschließung liegt in der Zeugung der Abkommen und in der Legalisierung des Geschlechtsverkehrs, denn der außereheliche Geschlechtsverkehr verboten ist.

Im umfangreichsten Teil dieser Diplomarbeit beschreibe ich die Verlobung, die Bedingungen für die gültige Eheschließung und die Rechtsfolge der Eheschließung.

Zu den Bedingungen für die gültige Eheschließung gehören die Nichtexistenz der Ehehindernisse, die Zustimmung der festgelegten Personen, die Formalerfordernisse und die Feststellung des Brautgeldes.

Die Trauung entsteht mithilfe des Vertrages zwischen der Frau und dem Mann. Diesen Vertrag schließt die Braut (ihrer Vertreter) und der Bräutigam, oder ihre Bevollmächtigte. Der Ehevertrag muss die vorgeschriebenen Erfordernisse enthalten, zum Beispiel die Bezeichnung der Verlobten, das Datum der Eheschließung oder die Feststellung des Brautgeldes.

Bei der Unterschrift des Ehevertrages ist die Anwesenheit der Zeugen (zwei Männer oder ein Mann und zwei Frauen) nötig. Für die Gültigkeit der Ehe muss man sie durch das Staatsamt registrieren.

Nach der Eheschließung entstehen den Eheleuten die Rechte und Pflichten.

Das letzte Kapitel meiner Diplomarbeit behandelt die Arten der islamischen Ehe.

Die ganze Arbeit unterscheidet zwischen dem klassischen islamischen Recht und dem Recht der islamischen Staaten.

9. Seznam použité literatury

Tuzemská literatura:

- KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3.
- Korán. Překlad Hrbek, I. Academia, Praha, 2000.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1992, 292 s. ISBN 80-702-1125-3.
- KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-702-1168-7.
- OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-13-7.
- PELIKÁN, Petr. *Sunna: pramen islámského práva*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1997, 163 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 23. ISBN 80-858-8913-7.

Tuzemské články:

- BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *(Ne)rovné postavení muže a ženy v islámském rodinném právu*. In: Acta iuridica Olomoucenis, 2010. Vol. 5., No. 1.
- BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Uzavírání manželství podle islámského práva a práva islámských zemí*. In: Právník, č. 1, Praha, 2010.
- KOPECKÝ, Robert. *Hlavní instituty islámského rodinného práva*. In: Právník, č. 10, Praha, 2003.
- KOPECKÝ, Robert. *Hlavní prameny islámského rodinného práva*. In: Právník, roč. 142, č. 5; Praha, 2003.

Zahraniční literatura:

- EBERT, Hans-Georg. *Das Personalstatut arabischer Länder: Problemfelder, Methoden, Perspektiven : ein Beitrag zum Diskurs über Theorie und Praxis des Islamischen Rechts*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1996, 187 s. ISBN 3-631-50011-4.
- KUSKE, Silvia. *Reislamisierung und Familienrecht in Algerien: der Einfluss des malikitischen Rechts auf den Code algérien de la famille*". 1. Aufl. Berlin: K. Schwarz, 1996, 143 s. ISBN 38-799-7257-5.
- LOHLKER, Rüdiger. *Islamisches Familienrecht: Methodologische Studien zum Recht mālikitischer Schule in Vergangenheit und Gegenwart: Theorie und Praxis*. 1. Aufl. Göttingen: Duehrkohp, 2002, 206 s. ISBN 38-974-4185-3.
- RAMADAN, Said. *Das islamische Recht: Theorie und Praxis*. 2. Aufl. Marbach: Muslim-Studenten-Vereinigung in Deutschland, 1996, 263 s. ISBN 39-323-9900-5.
- ROHE, Mathias. *Das islamische Recht: Geschichte und Gegenwart*. 3., aktualisierte und erw. Aufl. München: Beck, 2011, xx, 612 p. ISBN 9783406579554.
- SCHMIED, Martina. *Familienkonflikte zwischen Scharia und Bürgerlichem Recht: Konfliktlösungsmodell im Vorfeld der Justiz am Beispiel Österreichs*. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999, 201 s. ISBN 3-631-35203-4.
- SIAHPOOSH, Hassan. *Das Familien- und Erbrecht im Iran*. Frankfurt am Main: P. Lang, 2006, 206 s. ISBN 36-315-4714-5.